

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๔๗ ตอนที่ ๔๖๑ – ๔๗๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๔๖๑

สำหรับการขอความรักจากบ้านเมืองที่เป็นธรรม ใน **ทุติยสมันตปาสาทิกาแปล**
อรรถกถาพระวินัยปิฎก ว่าด้วยเรื่องภิกษุณีเป็นโจทก์ฟ้องคดีในโรงศาล มีว่า

แต่เมื่อเขาถามว่า ใครทำ ภิกษุณีควรกล่าวว่า การที่จะพูดว่า คนชื่อนั้น
ไม่สมควรแก่เรา ท่านรู้เอาเองเถิด เพราะพวกเราเพียงแต่ขอความรักอย่างเดียว ท่าน
โปรดให้อารักขานั้นแก่พวกเรา และให้นำของที่ถูกลักไปกลับคืนมา

การขอความรักไม่เจาะตัวยอมเป็นอย่างนี้ การขอความรักไม่เจาะตัวนั้น ควรอยู่
นี้เป็นคำพูดที่มาจากจิตใจที่ต่างกัน เพราะว่าถ้าพูดอย่างนี้ ก็เพียงแต่ขอ
ความรักโดยที่ไม่มุ่งร้าย ไม่หวังร้ายต่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดนั้น

ข้อความต่อไปมีว่า

เมื่อภิกษุณีกล่าวอย่างนั้นแล้ว ถ้าแม่พวกเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายเหล่านั้น
สืบสวนหาตัวผู้ทำแล้ว ทำการปรับไหมแก่คนผู้ทำเหล่านั้น แม้สมบัติทุกอย่างที่ถูก
เจ้าหน้าที่ปรับไหมไม่เป็นสินใช้ ทั้งไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุณีเลย

แม้เห็นพวกขโมยลักบริวารไป จะกล่าวว่า ขโมย ๆ เพราะต้องการความ
พินาศแก่ขโมยเหล่านั้น ก็ไม่ควร

เป็นการขาดเมตตาที่จะกล่าวว่า ขโมย ๆ หรือที่จะร้องว่า ขโมย ๆ

จริงอยู่ แม้เมื่อภิกษุณีกล่าวอย่างนั้น ทรัพย์สมบัติที่เจ้าหน้าที่ทำการปรับไหม
แก่ขโมยเหล่านั้นแม้ทั้งหมด เป็นสินใช้แก่ภิกษุณี

แต่จะกล่าวแก่ผู้ที่เชื่อฟังคำของตนว่า ผู้นี้ลักเอาบริวารของเราไป จงให้นำ
บริวารนั้นกลับคืนมา และอย่าลงโทษเขา ดังนี้ ควรอยู่

เจตนาผิดกันใหม่ จิตใจที่ประกอบด้วยเมตตา ก็เพียงแต่กล่าวว่า ผู้นี้ลักเอา
บริหารของเราไป จงให้นำบริหารนั้นกลับคืนมา และอย่าลงโทษเขา

ข้อความต่อไปมีว่า

พวกภิกษุณีทำการฟ้องร้องคดี เพื่อประโยชน์แก่ทาสชาย ทาสหญิงและ
หนองบึงเป็นต้น คดีนี้ ชื่อว่า อักปิปยคดี ไม่สมควร

สำหรับการบอกเจาะตัว ปรรวณาคตนั้น มีข้อความว่า

การบอกเจาะตัว ปรรวณาคตเป็นอย่างไร คือ เมื่อชนเหล่าอื่นทำอนาจาร
เป็นต้น โดยนัยดังกล่าวแล้วนั้นแหละ ภิกษุณีพูดกับพวกเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย
อย่างนี้ว่า พวกชาวบ้านทำกรรมนี้ และกรรมนี้ในสำนักของพวกเรา ขอจงให้อารักขา
แก่พวกเรา เพื่อต้องการไม่ให้ทำต่อไป

เมื่อเขาถามว่า ใครทำอย่างนี้ บอกว่าคนโน้นและคนโน้น อย่างนี้ จักเป็นการ
บอกเจาะตัว ปรรวณาคต แม้การบอกเจาะตัวนั้น ก็ไม่ควร เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่
ผู้รักษากฎหมายทำการปรับไหมแก่คนเหล่านั้น ทรัพย์ที่ถูกปรับทั้งหมดเป็นสินใช้แก่
ภิกษุณี โดยนัยก่อนเหมือนกัน คำที่เหลือเป็นเช่นคำก่อน ๆ นั้นแล

แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย ให้ตีกลองป่าวประกาศว่า จะทำโทษชื่อนี้
แก่คนผู้ทำอนาจารเห็นปานนี้ในสำนักของภิกษุณี แล้วสืบเสาะหาผู้ที่ไม่ตั้งอยู่ใน
ข้อบังคับมาลงโทษ ไม่เป็นสินใช้ ทั้งไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุณีเลย และแม้พวกภิกษุ
ก็มีแนวดำเนินการ ดังแนวดำเนินการที่กล่าวไว้สำหรับภิกษุณีนี้เหมือนกัน

แสดงให้เห็นว่า ถ้ามีเจตนาที่ประกอบด้วยกุศลจิต เป็นเมตตา ซึ่งก็มีวิธีที่จะไม่
เป็นโทษ เป็นภัย และไม่เป็นอาบัติ ถ้าเป็นคำพูดที่ประกอบด้วยเมตตาจริง ๆ

จริงอยู่ การบอกเจาะตัว ไม่สมควรแม้แก่ภิกษุ เมื่อภิกษุบอกเจาะตัวอย่างนั้น
ทรัพย์ที่ถูกเจ้าหน้าที่ปรับไหม เป็นภาคหลวงทั้งหมด เป็นสินใช้แก่ภิกษุ เป็นปาราชิก
แก่ภิกษุผู้ให้เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายปรับสินไหม โดยนัยดังกล่าวแล้วนั้นแล

ฝ่ายภิกษุใดบอกไม่เจาะตัว ทั้งที่รู้อยู่ว่า เจ้าหน้าที่เขาจะทำโทษ และเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายเหล่านั้น สืบหาตัวมาลงโทษจนได้ ไม่มีโทษแก่ภิกษุนั้น

เพราะรู้ว่าถ้าจับได้เขาก็จะถูกลงโทษ ฝ่ายภิกษุก็บอกไม่เจาะตัว เพราะฉะนั้น ก็ไม่มีโทษแก่ภิกษุนั้น

ข้อความต่อไป ขอให้ท่านผู้ฟังสังเกตถึงผู้ที่จะขัดเกลากิเลสจนถึงการดับกิเลสหมดสิ้นเป็นสมุจเฉทว่า ควรจะกระทำอย่างไร

การที่ภิกษุจะเอามืดและขวานเป็นต้น ของพวกชาวบ้านผู้ลอบตัดต้นไม้เป็นต้น ในเขตแดนวัดมาแล้วเอาก้อนหินทุบ ไม่ควร ถ้าคมบินไป ภิกษุพึงซ่อมแล้วคืนให้

พวกภิกษุจึงเข้ามายึดเอาบริวารของคนเหล่านั้นไว้ แม้การยึดเอาบริวารนั้นไว้ ก็ไม่ควรทำ เพราะจิตเป็นธรรมชาติกลีบกลอกเร็ว เมื่อเกิดไถยยจิตขึ้น จะพึงถึงความเป็นผู้ขาดมุลก็ได้

บทที่เหลือตั้งทั้งนั้น

ถ้าพวกภิกษุวิ่งไปยึดเอาบริวารของคนเหล่านั้นไว้ ใครจะรู้จักจิตของภิกษุซึ่งกลีบกลอกเร็วว่า อาจจะต้องการในวัตถุที่ยึดไว้ก็เป็นได้ เมื่อต้องการที่จะยึดไว้โดยที่เจ้าของไม่ได้ให้ก็เป็นอกุศลจินต เป็นอกุศลกรรม

เป็นเรื่องที่ท่านผู้ฟังจะเทียบเคียงได้กับชีวิตประจำวันของท่านว่า ท่านจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของท่าน เป็นการปฏิบัติด้วยกุศลจิตที่ประกอบด้วยเมตตา หรือว่าเป็นไปด้วยอกุศลจิต ถ้าท่านต้องการที่จะขัดเกลากิเลส ท่านก็ควรที่จะให้จิตโน้มไปในการที่จะปฏิบัติด้วยเมตตา ด้วยกุศลจิต เท่าที่ท่านสามารถจะกระทำได้

ถ. ของที่ถูกละโมไป อยากได้คืนมา แต่บอกว่า อย่าไปลงโทษผู้ขโมยเลย ดูเหมือนว่าเมตตาจะมีอยู่ครั้งเดียว เขาขโมยไปแล้ว ก็ให้ขโมยไปเลย หมดเรื่องหมดราวไป แม่เมตตาให้เขาเลย ให้เป็นสุข เป็นสุข อย่างนี้จะไม่ดีกว่าหรือ

ส. ให้ขโมยไป หรือให้ ที่เขากระทำเป็นอกุศลกรรม การเอาของของผู้อื่น ไม่ได้ให้ แต่ถ้าเป็นเรื่องของการให้ ก็เป็นเรื่องของเมตตาที่จะให้ เมื่อมีกุศลจิตคิด

เมตตาที่จะให้ เป็นทาน การให้ แต่ไม่ใช่การให้ แต่ว่าไม่เอาโทษ เป็นเมตตาที่จะไม่ให้ลงโทษ และเป็นเมตตา ๒ ชั้น คือ นอกจากจะไม่ให้ลงโทษแล้ว ยังให้ทานด้วย

ชีวิตจริงของบางท่าน ใครเอาสิ่งของของเขาไป เขาเอาคืนมา และให้ทีหลัง เพื่อจะได้ไม่เป็นโทษเป็นภัย

ถ. เรื่องปาราชิกของภิกษุ เท่าที่ผมได้ฟังมา ภิกษุที่จะปาราชิกมี ๔ เท่านั้น ที่อาจารย์บรรยายเรื่องนี้ไม่ได้อยู่ใน ๔ กลายเป็นปาราชิกมี ๕ แล้วหรืออย่างไร

ส. ปาราชิก ๔ ถ้าจะให้จำได้ง่าย ก็มี เม อะ มะ อุ

เม คือ เมถุนกรรม ภิกษุมีภรรยา เป็นเรื่องของการครองเรือนในเพศบรรพชิต ซึ่งไม่สมควร

อะ คือ อทินนาทาน การถือเอาวัตถุซึ่งคนอื่นไม่ได้ให้

มะ คือ การฆ่ามนุษย์

อุ คือ การอวดอุตริมนุชยธรรม ซึ่งไม่มีจริง

การที่จะเป็นปาราชิก แล้วแต่ว่าจะเป็นข้อปลีกย่อยของปาราชิกข้อใด โดยมาก ถ้าเกี่ยวกับเรื่องเงินทอง ก็เป็นเรื่องของอทินนาทาน

ถ. หนังสือของนักธรรมผู้หนึ่งมีข้อความว่า บุคคลที่ไม่รู้จักโกรธ คือ ผู้ฉลาด แต่บุคคลที่ไม่รู้จักความโกรธ คือ คนโง่ ข้อความนี้จะเป็นจริงเท็จอย่างไร และหมายความว่าอย่างไร

ส. ที่ว่าไม่รู้จักความโกรธ ก็คงมีหลายท่าน และบางท่านอาจสงสัยว่า ทำไมเป็นอย่างนี้ เพราะความโกรธใคร ๆ ก็น่าจะรู้จัก แต่ความจริงแล้ว รู้จักโดยความไม่รู้ โดยความยึดถือว่า ความโกรธเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล

ถ้าใครรู้จักว่า ความโกรธที่กำลังปรากฏ เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย เป็นแต่เพียงสภาพธรรมชนิดหนึ่ง เมื่อมีปัจจัยของความโกรธ ความโกรธก็เกิดขึ้น ยับยั้ง บังคับ บัญชาไม่ได้ นี่คือผู้ที่รู้จักความโกรธตามความเป็นจริง มีมากไหมผู้ที่รู้จักความโกรธตามความเป็นจริงอย่างนี้ คือ โดยความเป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล

ถ. ขอเล่าถึงการปฏิบัติที่ผ่านมา คือ ปฏิบัติไป ๆ บางครั้งก็รู้ไม่ตรงกับปริยัติเสียแล้ว คือ ตามที่อาจารย์บรรยายว่า สติเป็นโสภณเจตสิกที่เกิดร่วมกับกุศลจิตเท่านั้น จะไม่เกิดกับอกุศลจิตเลย แต่ว่าจิตที่เป็นอกุศลนั้นเป็นอารมณ์ให้สติรู้ได้

แต่การปฏิบัติ ขณะที่บางครั้งความโกรธเกิดขึ้นเป็นอารมณ์ให้สติรู้ได้ และรู้ว่าขณะที่โกรธนั้น เวทนาเป็นทุกข์เวทนาทุกครั้ง ขณะที่ความโกรธก็ตั้งอยู่ สติก็ตั้งอยู่ คุณคล้าย ๆ กับว่า จิตขณะนั้นมีความโกรธเป็นอารมณ์ หรือว่ามีสติร่วมกับจิตที่เป็นความโกรธด้วย ทำให้เข้าใจว่า จิตขณะนั้นมีทั้งความโกรธด้วย มีทั้งสติด้วย เมื่อขัดกับปริยัติอย่างนี้แล้ว ผมก็มีความเห็นว่า ความรู้ของเรายังคลาดเคลื่อนอยู่ ไม่ได้ประณามว่าปริยัติผิด แต่เรายังรู้ไม่จริง

เรื่องนี้อาจารย์ก็เคยบรรยายไปว่า จิตเกิดดับรวดเร็วเหลือเกิน เวลาที่ฟังเสียงดนตรี เสียงของแซกโซโฟนก็ดี เสียงของทรัมเป็ตก็ดี เสียงปี่ เสียงกลองเด็ก เสียงไวโอลินก็ดี รู้สึกคล้าย ๆ กับว่า ได้ยินพร้อม ๆ กัน แต่ความจริงแล้ว ไม่พร้อมกัน คนละขณะ เพราะฉะนั้น ความเห็นของผมคงจะผิด

ฐ. เวลาที่โกรธ และมีสติ แต่เรายังรู้สึกเหมือนว่า สติเกิดร่วมกับความโกรธได้ ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะปัญญายังไม่คมกล้าที่จะรู้ว่า สติไม่ใช่ความโกรธ

ท่านที่เจริญสติปัฏฐานต้องเป็นผู้ที่ละเอียดจริง ๆ และสามารถรู้ความต่างกัน บางครั้งมีแต่ความโกรธเท่านั้น สติไม่มีเลย มีไหมอย่างนี้ มี ซึ่งขณะนั้นโกรธและหลงลืมสติ

บางครั้งโกรธ สติระลึกไว้ในอาการที่โกรธ แต่ปัญญายังไม่คมกล้า ก็ไม่สามารถที่จะแยกลักษณะของนามธรรมที่ต่างกันที่เกิดสืบต่อกันว่า เป็นนามธรรมแต่ละชนิดได้ แต่ถ้าเป็นปัญญาที่อบรมสมบูรณ์คมกล้าจริง ๆ จะรู้ลักษณะที่ต่างกันของนามธรรม คือ ลักษณะของความโกรธก็อย่างหนึ่ง ลักษณะของสติก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่ใช่สติเกิดร่วมกับความโกรธ ถ้าโดยลักษณะนั้น ก็ยังคงมีตัวตน เพราะว่ายังไม่สามารถที่จะแยกรู้ลักษณะของสภาพนามธรรมต่างชนิดกันได้

ด้วยเหตุนี้การอบรมเจริญสติปัฏฐานจึงต้องอบรมเนื่อง ๆ บ่อย ๆ และละเอียดขึ้น จึงจะรู้ได้จริง ๆ ว่า เวลาที่อบรมเจริญปัญญาจนถึงความสมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว จะประจักษ์ในลักษณะของนามธรรมโดยสภาพที่ไม่ใช่ตัวตน และนามธรรมแต่ละชนิดก็ไม่ปะปนกัน

ถ้าเวทนากำลังปรากฏ ลักษณะของเวทนาเท่านั้นที่ปรากฏ และขณะที่กำลังโกรธ บางทีลักษณะสภาพของโทมนัสเวทนาจะปรากฏ หรือว่าลักษณะของปฏิฆะจะปรากฏ สติก็สามารถที่จะรู้ความต่างกันว่า ขณะนั้นอะไรเป็นอารมณ์ สภาพความรู้สึกโทมนัสเป็นอารมณ์ หรือว่าลักษณะของปฏิฆะ ความหยาบกระด้างของจิตเป็นอารมณ์ หรือถ้าจะมีนามธรรมอื่นเกิดดับสลับแทรกอย่างรวดเร็ว สติก็สามารถที่จะรู้ว่า ลักษณะนั้นไม่ใช่ความโกรธ เป็นลักษณะของนามธรรมแต่ละชนิดซึ่งต่างกันจริง ๆ

สติจะต้องระลึกรู้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะชิน จนกว่าจะชำนาญ จนกว่าจะรู้ชัด จนกว่าจะประจักษ์จริง ๆ ในสภาพของนามธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ซึ่งขณะที่ประจักษ์ลักษณะของนามธรรมแต่ละชนิด ไม่ใช่ประเภทเดียวกัน นั่นเป็นปัญญาที่รู้ชัดในลักษณะของนามธรรม

ถ. ที่อาจารย์กล่าวว่า ขณะที่แยกนามธรรมต่างชนิดยังไม่ออก ขณะนั้นยังเป็นตัวตน หมายความว่า ขณะที่มีสติพิจารณารูปหนึ่งรูปใด หรือนามหนึ่งนามใด ขณะนั้นยังแยกรูป แยกนามไม่ออก ทุกครั้งที่พิจารณา สังเกต ลำเอียง ขณะนั้นยังเป็นตัวตนอยู่ทุกครั้งหรือ

ส. การอบรมเจริญสติ เวลาที่สติเกิดขึ้นแต่ละครั้ง แต่ละขณะ เป็นการน้อมไปสู่ความเห็นถูก คือ สัมมาทิสฺส เป็นการที่น้อมไปสู่ความสมบูรณ์ของความเห็นถูกจริง ๆ ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ แต่เมื่อปัญญายังไม่ถึงความสมบูรณ์ ยังไม่ถึงขั้นที่จะประจักษ์ ก็เป็นแต่เพียงการอบรมที่จะน้อมไปสู่ความเห็นถูกจริง ๆ ในลักษณะของสภาพธรรมนั้น ๆ ที่กำลังปรากฏ จนกว่าจะถึงความสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการประจักษ์ในสภาพความเป็นอนัตตาของนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งเป็นวิปัสสนาญาณ

เพราะฉะนั้น ไม่ใช่เพียงสติเกิดขึ้นในระดับรู้ชนิดเดียวเป็นวิปัสสนาญาณแล้ว ไม่ใช่อย่างนั้น แต่เป็นการน้อมไปสู่การที่จะถึงความสมบูรณ์ของปัญญาซึ่งประจักษ์จริง ๆ ได้ ตามควรแก่ขั้นความสมบูรณ์ของปัญญา ซึ่งจะต้องอบรมไปเรื่อย ๆ

บางท่านกล่าวว่า การอบรมเจริญสติปัฏฐานของท่านเหมือนกับกำเท้า ยังไม่ไปถึงไหนเลย ระลึกรู้ลักษณะของรูปนั้นบ้าง นามนี้บ้าง ระลึกรู้ลักษณะของรูปนี้อีก นามนี้อีก แต่การกำเท้าอยู่เรื่อย ๆ อย่างนี้ ท่านไม่ทราบหรือว่า เป็นการขยับไปที่ละนิด ไม่ใช่ที่ท่านจะสามารถข้ามไปสู่การรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้โดยรวดเร็ว โดยที่กิเลสก็ยังเต็ม ความไม่รู้ในลักษณะของรูปขันธ์แต่ละชนิดก็ยังมี ความไม่รู้ในลักษณะของเวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ ก็ยังมีอยู่เต็ม แต่ท่านก็คิดว่า ท่านจะข้ามไปรู้อริยสัจธรรมโดยที่ไม่ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม ตามปกติตามความเป็นจริงเสียก่อน

เพราะฉะนั้น ในขั้นต้น ในขั้นอบรม ในขั้นเจริญสติปัฏฐาน ที่จะให้น้อมไปสู่การประจักษ์ในสภาพของนามธรรมและรูปธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ก็โดยที่สติระลึกรู้ลักษณะของรูปและนามที่กำลังปรากฏแม้เพียงชั่วเล็กน้อย ซึ่งมีข้อความในพระไตรปิฎกว่า เพียงชั่วโกปรบปิก พระผู้มีพระภาคยังตรัสว่า เป็นประโยชน์ เป็นคุณ เพราะเหตุว่าเป็นการสะสมให้สติจะระลึกรู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏและน้อมระลึกถึงสภาพความจริง เพื่อจะได้ประจักษ์ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมนั้น ๆ ได้ แต่ต้องเป็นไปที่ละเล็กทีละน้อย

บางท่านใจร้อนจริง ๆ อดทนไม่ได้ อยากจะได้ผลโดยรวดเร็ว ซึ่งท่านควรที่จะได้ศึกษาว่า กิเลสมีมากเพียงไร และถ้าทราบโดยยังไม่รู้ชัดในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม ปัญญายังไม่สามารถที่จะแยกแยะจริง ๆ ในขณะที่กำลังเห็น ด้วยการสำเนียงสังเกตว่า นามธรรมเป็นอย่างไร รูปธรรมเป็นอย่างไร จะไม่ประจักษ์ว่า นามธรรมไม่ใช่รูปธรรม รูปธรรมไม่ใช่นามธรรมอย่างไร

เพราะฉะนั้น ทุกขณะที่กำลังเห็นนี้ เจริญสติปัฏฐาน อบรมเจริญปัญญา
ศึกษาด้วยการสำเนียง ระลึกรู้ สังเกตในลักษณะที่เป็นนามธรรม ในลักษณะที่เป็น
รูปธรรม

ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็โดยนัยเดียวกัน

๔๖๒

ถ. ตามที่อาจารย์บรรยายว่า ขณะที่พิจารณารูป เห็นรูป พิจารณา สังเกต สำเนียง ขณะนั้นไม่เป็นตัวตน แต่ว่าขณะนั้นเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณยังเป็นตัวตนอยู่ และขณะที่พิจารณาเวทนา สังเกตสำเนียงเวทนา ขณะนั้นรูป สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็ยังเป็นตัวตน แต่ว่าเวทนาไม่เป็นตัวตน แต่ทำไมขณะที่กำลังพิจารณารูป ขณะนั้นยังเป็นตัวตนอยู่

ฐ. ไม่ใช่ไม่เป็นตัวตนโดยประจักษ์เป็นสมุจเฉต

ผู้ที่จะดับการยึดถือนามธรรมและรูปธรรมว่าเป็นตัวตนได้เป็นสมุจเฉตนั้น คือผู้ที่บรรลุโลกุตตรมรรค ในขณะนั้นจึงจะดับสักกายทิฏฐิได้ เพราะฉะนั้น ช่วงขณะที่ระลึกขึ้นเป็นการอบรม น้อมไปสู่การที่จะประจักษ์และการดับการยึดถือนามธรรมและรูปธรรมเป็นตัวตนให้เป็นสมุจเฉต ซึ่งปัญญาจะต้องเพิ่มขึ้นเสียก่อน และผู้ที่อบรมเจริญสติ-ปัญญารู้ว่า ปัญญาเพิ่มขึ้น ก็ละคลายความไม่รู้ที่ละเอียดที่ละน้อยตามกำลังของปัญญาที่เพิ่มขึ้น

แต่ถ้าปัญญาไม่เกิดขึ้น ไม่เพิ่มขึ้น จะคิดว่า ไม่มีการยึดถือว่าเป็นตัวตน สัตว์บุคคลเลยไม่ได้ ซึ่งขณะใดที่สติระลึกและรู้บ้าง ขณะนั้นเป็นการน้อมไปสู่การดับการยึดถือนามรูปเป็นตัวตนเป็นสมุจเฉต

แต่ก่อนที่จะถึงความ เป็นสมุจเฉตนี้ ต้องถึงความสมบูรณ์ของปัญญาที่เป็นวิปัสสนาญาณตามลำดับขั้นก่อน และก่อนที่จะถึงวิปัสสนาญาณขั้นที่ ๑ ก็ต้องมีการอบรมเจริญสติปัญญา เพื่อให้ปัญญาถึงความสมบูรณ์ที่จะรู้ว่า รูปนั้นไม่ใช่ตัวตน นามนี้ไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงลักษณะของปรมัตถธรรมที่ปรากฏ โดยสภาพที่ไม่ใช่ตัวตนจริง ๆ

ณ. ในสมัยพุทธกาลมีผู้สำเร็จพระอรหันต์ได้ง่าย ไม่ทราบที่ท่านได้สร้างบุญบารมีอะไรมา และที่ท่านอาจารย์เคยบรรยายว่า ไม่ต้องเพ่งรูปนามใด และไม่

จำกัดสถานที่ในการเจริญสติปัฏฐาน ได้ยินว่า มีฝรั่งคนหนึ่งมาฟังอาจารย์บรรยาย ตั้งอกตั้งใจฟัง และนำไปปฏิบัติ รู้สึกว่าจะเป็นวันเดียวหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ ฝรั่งคนนั้นก็ได้เห็นผลของการปฏิบัติ

ผมขอยืนยันว่า การที่เราฟัง ที่จะต้องระลึกถึงสิ่งที่เกิดปรากฏแต่ละทางนี้ เราจำเป็นที่จะต้องฟังหรืออย่างไร ผมฟังอยู่นาน เห็นจะเป็นการคลาดเคลื่อนจากชีวิตจริงในชีวิตประจำวัน

ส. เข้าใจว่า ท่านผู้ฟังคงจะฟังคลาดเคลื่อน เรื่องที่มีใครได้ผลในวันเดียว มีใครได้ฟังอย่างนี้บ้างหรือเปล่า ที่ว่ามีชาวต่างประเทศมาฟังและได้ผลในวันเดียว

ไม่มี ต้องขอประทานโทษด้วย ควรจะตรวจสอบ ฟังใหม่ซ้ำอีก

เข้าใจเรื่องรูป เรื่องนามได้ แต่ไม่ใช่หมายความว่า จะได้ผลอะไรที่จะเป็นการรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยเจ้า

สำหรับท่านผู้ฟังที่เข้าใจเรื่องของการฟังว่า จะฟังดี หรือไม่ฟังดี เวลาจะฟัง ท่านฟังอย่างไร ขอให้แสดงวิธีการปฏิบัติที่เป็นการฟัง

ถ. คือ บางครั้งฟังแล้วก็ไม่ได้เกิดอะไรขึ้นมา เห็นว่าเป็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ผมก็ยังสงสัยต่อไปว่า เมื่อเราเห็นเป็นคน เป็นสัตว์ พยายามคิดเพื่อให้รู้ว่า ตัวเราไม่ใช่คน ไม่ใช่สัตว์ ก็ยังไม่เกิดความเข้าใจ บางครั้งก็อุดหนุน ปิดตา ความรู้สึกเหล่านี้ก็ยังพัวพันอยู่ ยังวุ่นวายสับสน ก็ไม่ทราบว่าจะฟังอย่างไร จึงจะทำความเข้าใจได้

และผมทราบมาว่า ในครั้งพุทธกาลตอนพระพุทธเจ้าจะเสด็จปรินิพพาน มีท่านผู้หนึ่งมาเฝ้าขอธรรมอย่างย่อที่สุดเพื่อมาปฏิบัติ และสำเร็จบรรลุในคืนนั่นเอง

ส. ท่านที่จะบรรลุ ท่านจะต้องมีเหตุปัจจัยที่จะให้บรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยเจ้า การที่จะบรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยเจ้าโดยขาดเหตุปัจจัยที่สมควรนั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น ท่านที่บรรลุแล้ว ก็ยกไว้ในฐานะที่ท่านได้บำเพ็ญเหตุสมควรแก่ผลแล้ว

แต่สำหรับบุคคลในยุคนี้ ในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะผู้ที่ชอบบรมเจริญปัญญา และข้อปฏิบัติที่จะให้ปัญญาเกิด รู้สึกว่ายังสับสนในความรู้สึกของท่านผู้ฟังหลายท่าน อย่างคำถามที่ดีฉันได้เรียนถามว่า จะเพ่งอย่างไร ท่านก็ยังไม่ได้อตอบ

ถ. คือ ติดตาม ผมพยายามติดตามอารมณ์ไป ผมไม่ทราบวิธีปฏิบัติและการติดตามที่ถูกต้องเท่าที่ควร ที่ฟังอาจารย์บรรยายมาทั้งทางวิทยุและมาที่นี้ก็เป็นเวลาประมาณปีเศษ ๆ แล้ว พยายามที่จะทำความเข้าใจ พยายามที่จะระลึกถึงถึงลักษณะของนามและรูปที่ปรากฏอย่างที่ว่านี้ แต่จะระลึกอย่างไร ๆ บางครั้งก็รู้สึกว่าไม่รู้ว่าส่งที่เกิดขึ้นเป็นสุขเวทนา หรือเป็นอะไร ผมก็เลยไม่ทราบว่า จะเพ่งอะไรต่อไปอีก

ส. จะไปทำเพ่ง หรือจะเพ่งอะไร ไม่ได้ให้ท่านผู้ฟังเพ่ง

ถ. มีหลาย ๆ ท่านที่ได้ไปปฏิบัติ ได้ไปนั่ง และไปสู่วิเวก หรือโคนไม้ ที่สงบ หรือที่วิเวก หรืออะไรอย่างนั้น ก็ปรากฏว่าได้ผลในทางปฏิบัติ ผมก็ไม่ทราบว่า ความแตกต่างระหว่างในชีวิตประจำวันกับไปสู่วิเวกนั้น จะได้ผลแตกต่างกันอย่างไร ตรงไหน นี่เป็นปัญหาสำหรับผมมาก

ส. ก็ต้องเรียนถามถึงผลว่า ผลที่ได้มาแล้วคืออะไร

ถ. ผมขอเรียนตรง ๆ ที่ผมติดตามอาจารย์มาปีเศษ ผมแทบไม่ได้อะไรเลย หรือว่าผมจะสังขมบารมีมาน้อยเกินไปก็ไม่ทราบ

ส. ดิฉันไม่ได้เรียนถามถึงข้อปฏิบัติ แต่เรียนถามถึงท่านที่ไปสู่สำนักปฏิบัติ และได้ผลกลับมามาก ผลที่ว่านั้นคืออะไร กล่าวถึงคนยุคนี้สมัยนี้ที่ว่า ไปสู่สำนักปฏิบัติแล้วได้ผลมาก ผลมากนั้นคืออะไร

ถ. เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันจริง ๆ ถกเถียงกันมาก ซึ่งผมก็เชื่อและเคารพในคำสอนของท่านอาจารย์สุจินต์อย่างมาก แต่การที่จะเก็บตัวเองให้อยู่ในที่วิเวกจริง ๆ ก็คงจะมีผลในการปฏิบัติอยู่พอสมควรทีเดียว

ส. ขอทราบเพียงแต่ว่า ท่านต้องการผลอะไร

ถ. ผล คือ อย่างที่ได้ยินได้ฟังท่านอาจารย์บรรยาย คือ ให้ทราบลักษณะของนามและรูป เพื่อให้ละ ให้คลาย ให้นายต่อชาติ ต่อภพ ต่อสิ่งทั้งหลาย จะได้บรรลุ ได้เห็นหนทาง

สุ. แต่ดิฉันก็ได้เรียนให้ทราบแล้วว่า เป็นเรื่องยาก เป็นเรื่องละเอียด และเป็นเรื่องที่จะต้องเริ่มจากความเข้าใจจริง ๆ ในข้อปฏิบัติด้วย ถ้าผลคือการรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมเพื่อการละคลาย นายสังสารวัฏ ต้องทราบตั้งแต่ในขณะนี้ว่า กำลังเห็นเดี๋ยวนี้เป็นสังสารวัฏ จะคลาย จะหน่าย ก็ต้องหน่ายในการเห็นที่กำลังเห็นในขณะนี้ การเห็นเมื่อวานนี้ก็ดับไปแล้ว การเห็นพຸ່ງนี้หรือขณะต่อไปก็ยังไม่เกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น การที่จะละคลาย นายสังสารวัฏ คือ การเห็นในขณะนี้ได้ ก็ต่อเมื่อประจักษ์ลักษณะสภาพความจริงของการเห็น ซึ่งกำลังมีอยู่พร้อมที่จะให้พิสูจน์ ที่จะให้ระลึก ให้รู้ความจริงได้

ต้องการผลอย่างนี้หรือเปล่า ถ้าต้องการผลอย่างนี้ ก็จะต้องศึกษาว่า ต้องมีเหตุ คือ สติเกิดขึ้นระลึกละในขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ว่า ที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้เป็นของจริง เป็นสภาพรู้ชนิดหนึ่งที่มีสัจจะอันหนึ่ง คือ สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา

ต้องเริ่มจากการเข้าใจในสิ่งที่กำลังปรากฏ ซึ่งต่อไปจะเป็นปัจจัยให้ระลึกได้อย่างนี้ขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ยังสงสัยไหมว่า จะไปทำอย่างอื่นอะไรอีก

ถ. ที่อาจารย์กล่าวว่า โลก ๖ โลก หน้าที่ของโลก ๖ โลก แต่ละหน้าที่แต่ละอย่าง จะรู้ได้อย่างไร อย่างเช่น ตาเห็นสี พอรู้ว่าสีก็หมายถึงนามธรรม รู้สีเป็นนามธรรม แต่สีเป็นรูปธรรม หูได้ยินเสียง รู้ว่าเสียงเป็นนามธรรม เสียงก็เป็นรูปธรรม ได้กลิ่น รู้ว่ากลิ่นเป็นนามธรรม กลิ่นก็เป็นรูปธรรม เวลาสัมผัสเย็น ร้อน อ่อน แข็ง รู้ว่าเย็น ร้อน อ่อน แข็งเป็นนามธรรม เย็น ร้อน อ่อน แข็งก็เป็นรูปธรรม ทุกอย่างเป็นไปอย่างนี้ จะถูกไหม

สุ. เข้าใจถูก แต่ไม่ถ้อยอย่างนี้ ถูกโดยที่ว่า ถ้าประจักษ์ชัดแล้ว ประจักษ์อย่างนี้จริง ๆ

แต่เวลาที่เริ่มระลึก ยังไม่ทั่ว เพราะฉะนั้น จึงต้องอาศัยระลึกแล้ว ระลึกอีก บ่อย ๆ เนือง ๆ ทางตา ไม่ใช่ระลึกครั้งเดียวและจะรู้ชัดได้ เพราะฉะนั้น มีลักษณะของสภาพธรรม ๒ อย่าง คือ รูปธรรม เป็นสิ่งที่ปรากฏทางตา แต่ว่านามธรรมนั้นเป็นสภาพที่กำลังเห็น หรือกำลังรู้สึณวณณะที่กำลังปรากฏ นามธรรมที่เห็นไม่ใช่รูปธรรมที่ปรากฏ แต่รูปธรรมจะปรากฏไม่ได้ ถ้าไม่มีนามธรรมที่เห็น เป็นเหมือนลูกตาลแฝดซึ่งติดกันอยู่ตลอดเวลา

เช่นเดียวกับเสียง มีจริง ปรากฏทางหู เมื่อมีปัจจัยที่จะให้เกิดเสียง เสียงในปากก็เกิดขึ้น แต่ถ้านามธรรม คือ การได้ยินไม่เกิดได้ยินเสียงนั้น เสียงนั้นก็ไม่ปรากฏ เพราะฉะนั้น กำลังมีเสียงปรากฏในขณะนี้ เพราะมีนามธรรมที่กำลังรู้เสียง ซึ่งนามธรรมก็ไม่ใช่รูปธรรม เป็นสิ่งซึ่งเป็นของจริง ไม่ใช่ตัวตน เป็นสภาพธรรมที่ปรากฏ แต่ว่าลึกซึ้ง เพราะยากแก่การที่จะประจักษ์ในสภาพของนามธรรมและรูปธรรม ลักษณะของนามธรรมเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ลักษณะของรูปธรรมเป็นอย่างนั้นจริง ๆ

ทางตาแยกเป็น ๒ ทางหูก็แยกเป็น ๒ ทางจมูกก็แยกเป็น ๒ ทางลิ้นก็แยกเป็น ๒ ทางกายก็แยกเป็น ๒

ดูเหมือนง่าย แต่ที่จะประจักษ์จริง ๆ ก็ต่อเมื่อสติระลึกในขณะที่กำลังเห็น กำลังได้ยิน กำลังได้กลิ่น กำลังลิ้มรส กำลังรู้โผฏฐัพพะ ถ้าหลงลืมสติ ก็คือไม่ได้สังเกต ไม่ได้ศึกษาในลักษณะของธรรมที่กำลังปรากฏ แต่ถ้ามีสติ ก็คือระลึกได้ และศึกษา ที่ใช้คำว่า ศึกษา อธิศีลศึกษา อธิจิตศึกษา อธิปัญญาศึกษา คือ ศึกษาด้วยสติที่กำลังระลึกในลักษณะของสิ่งที่ปรากฏ

สำหรับอุโบสถศีลประกอบด้วยองค์ ๘ ข้อที่ ๑ ซึ่งเป็นการละปาณาติบาต งดเว้นจากปาณาติบาต และก็ควรจะอบรมเจริญเมตตา ไม่ผูกโกรธ ไม่มุ่งร้าย ไม่หวังร้ายต่อสัตว์อื่น บุคคลอื่นด้วย

ในชีวิตประจำวัน บางท่านอาจจะรู้สึกยากเหลือเกิน เพราะว่าบางท่านอาจจะถูกคนอื่นหลอกลวงบ้าง หรือว่าถูกประทุษร้ายบ้าง ถูกเบียดเบียนบ้าง หรือบางครั้งอาจจะได้รับอันตรายด้วยการไม่ตั้งใจ ซึ่งเป็นอุบัติเหตุจากบุคคลอื่นก็ได้

ประการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ควรมนสิการถึงเรื่องผลของกรรมที่ได้กระทำแล้ว เวลาที่ท่านถูกเบียดเบียน หรือว่าถูกประทุษร้ายก็ตาม ท่านอาจจะคิดถึงบุคคลที่กระทำต่อท่านว่า ช่างเป็นคนซึ่งมีกิเลสแรงกล้าเสียจริงจึงกระทำอย่างนั้นต่อท่านได้ แต่ท่านลืมนึกว่า ถ้าท่านไม่เคยทำดีต่อกุศลกรรมไว้ คนนั้นก็คงจะไม่กระทำต่อท่านเป็นแน่นอนทีเดียว

ชีวิตที่จะดำเนินไป จะต้องเป็นไปตามผลของกรรมทั้งกุศลและอกุศล ที่ท่านได้รับกระทบกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ต้องมีเหตุในอดีตที่ได้กระทำแล้ว เพราะฉะนั้น ถ้าท่านจะถูกประทุษร้ายเบียดเบียนในปัจจุบันชาตินี้ แทนที่จะนึกโกรธ หรือมุ่งร้ายต่อบุคคลซึ่งกระทำต่อท่าน ก็ควรมนสิการถึงกรรมของท่านเองที่ได้กระทำแล้วว่า มีเหตุที่ได้กระทำแล้ว ผลดังนี้จึงได้เกิดกับท่าน ถ้าคิดอย่างนี้จะเป็นประโยชน์ขึ้นบ้างไหม ซึ่งก็คงจะทำให้ละคลายการผูกโกรธ

หรือแม้แต่ในข้อของอนินาทาน การที่บุคคลอื่นจะถือเอาวัตถุซึ่งท่านไม่ได้ให้ไปเป็นของเขา ในอดีตท่านได้เคยกระทำอย่างนี้บ้างหรือเปล่า ถ้าไม่เคยเลย ท่านก็จะไม่ได้รับผลของกรรมนี้ แต่เวลาที่ได้รับผลของกรรม ลืมคิดถึงอดีตกรรมของท่านเอง

ท่านควรที่จะทราบว่า การที่ท่านยังคงได้รับผลของอดีตกรรมก็ดี หรือการที่ในปัจจุบันชาตินี้ท่านช่างเต็มไปด้วยกิเลสมากมายเหลือเกินก็ดี ก็ควรจะเป็นเครื่องเตือนใจให้ท่านระลึกว่า ควรจะขัดเกลา ละคลายกิเลสเท่าที่ท่านสามารถจะกระทำได้ คือ การสะสมที่จะให้สติเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงด้วยการเจริญกุศลทุกประการ แม้แต่ในเรื่องของการฟังธรรม การพิจารณาธรรม ก็เป็นการเกื้อกูลที่จะให้สติเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ

พระธรรมทั้งหมดที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงนั้น เพื่อเกื้อกูลแก่การที่สติจะเกิดขึ้นระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง เช่น เมื่อทรงแสดงความละเอียดเรื่องของการผูกโกรธก็ดี หรือลักษณะของความมุ่งร้ายต่อบุคคลอื่นก็ดี ในขณะนั้นท่านจะได้น้อมพิจารณาว่า ท่านเคยเป็นอย่างนี้ไหม ท่านยังมีสภาพ

ธรรมอย่างนี้ใหม่ ถ้ามีก็แสดงว่า กิเลสมีมากเหลือเกิน ทั้งโลภะ โทสะ โมหะ และเมื่อมีกิเลสมากจริง ๆ อย่างนี้ ก็ไม่ควรที่จะทอดทิ้งละเลยการขัดเกลา การที่จะระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏทันที

ขณะนี้ที่ท่านกำลังฟังธรรม และรู้ว่ามีกิเลสมาก หนทางเดียว คือ ระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏทันที เป็นไปได้ไหมอย่างนี้

ทางตานี้กำลังเห็น เวลาฟังเป็นปัจจัยให้สติเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของเห็นที่กำลังปรากฏ ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นโลภะ โทสะ ความยินดี ไม่ยินดีประการใดก็ตาม ซึ่งอาจจะเกิดปรากฏในขณะนี้ ก็ระลึกรู้ลักษณะของสภาพนั้น ๆ ตามความเป็นจริง ก็จะทำให้ท่านสามารถอบรมเจริญสติปัญญาให้รู้ชัดในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏได้

ขออ่านจดหมายของท่านพระภิกษุรูปหนึ่งจากวัดเกาะ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

เจริญพร อาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์

อาตมาส่งคำถามมา กว่าที่จะตอบได้ก็เป็นเวลาหลายเดือน รู้สึกว่าล่าช้าเกินไป เมื่อพูดถึงจดหมาย ผู้ที่เขียนบทความหรือคำถามส่งมา ส่วนมากก็มักจะพูดด้วยลักษณะของคนมีเหตุผล แต่คนตอบไม่ค่อยมี เพราะไม่ค่อยได้ตั้งใจในเรื่องเหตุผล ตั้งใจที่จะยึดยึดยึดลัทธิรูปนาม วันหนึ่งอาตมาฟังแนวทางเจริญสติปัฏฐาน มีชายคนหนึ่งเข้ามาในรายการ และถามถึงแนวทางเจริญวิปัสสนา อาจารย์ก็ยกเอาหลักของความเป็นอนัตตานุสรูปนาม आयตนะ มาบรรยายให้เขาฟังตามแนวทางของอาจารย์ เขาบอกว่า เขาฟังไม่เข้าใจ รู้ตามคำสอนเหมือนกันว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แต่พิจารณามันไม่เห็น ไม่รู้จะทำอย่างไร อาจารย์ก็พูดอยู่แนวเดียว เพื่อจะให้เขาเห็นตามแนวนี้ให้ได้ เขาก็ตอบว่า เขาไม่เห็น ฟังดูแล้วเป็นเรื่องที่น่าสลดใจ

๔๖๓

จดหมายจากพระภิกษุ (ต่อ)

อาจารย์ผู้สอนธรรม บรรยายธรรมทางวิทยุในเรื่องการปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงอุบายไว้มากมาย แต่อาจารย์มีแนวยึดเยียดอยู่แนวเดียว ไปพบคนที่มีการเริ่มต้นในการปฏิบัติไม่เหมือนกันเข้าก็จนปัญญา ไม่รู้จะเอาอะไรมาแก้ไข ดูเป็นเรื่องที่น่าอับอายขายหน้า ผู้แสดงธรรมที่ขาดเมตตาจิต มีอะไรที่น่าสอนแสดงให้หน้าตึ๋นหลายอย่าง อริยสาวกของพระพุทธเจ้าท่านประพาสอย่างไร ท่านเป็นสื่อกลางนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาสู่ประชาชน ถึงอธิบายก็ไม่เกินขอบเขตคำสอน เพราะท่านรู้จักตนของท่านดี อย่างอื่นท่านไม่เอา ท่านเสียใจที่ท่าน

พระพุทธเจ้านั้นท่านทรงสั่งสอนด้วยกฎของกรรม ข้อนี้จะพึงพิจารณาสังเกตได้จากคำสอนที่เกี่ยวข้องด้วยบุญ บาป กุศล อกุศล ความดี ความชั่ว คุณและโทษ ประโยชน์และไม่ใช้ประโยชน์ เหล่านี้เป็นต้น และในพระอภิธรรม ท่านก็ได้แสดงไว้ว่า พระอรหันต์ตายพร้อมด้วยวิบากจิต ในมรรค ๘ ท่านก็กล่าวว่า เป็นสังฆตธรรม คือธรรมที่มีปัจจัยปรุงแต่ง ซึ่งเป็นกฎของกรรมทั้งสิ้น แม้การจะสิ้นกิเลส ก็ต้องอาศัยการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจที่ชอบ ท่านจึงกล่าวว่า มรรคจริยามีกฎผู้ประพาสชอบ แนววิปัสสนาเป็นแนวที่ใกล้ชิดกับกฎของกรรมมากที่สุด เพราะจุดหมายปลายทาง พระผู้มีพระภาคต้องการให้ฉลาดในเรื่องนี้ เพราะเป็นสิ่งที่รู้ยาก เห็นยาก และความยากของกฎนี้ทำให้คนไม่เชื่อกรรมและผลของกรรมมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งอดีตที่เป็นมาแล้ว และปัจจุบันที่กำลังเป็นอยู่ และอนาคตที่กำลังจะเป็นไป ถ้าจะคิดเป็นตัวเลขก็คงจะประมาณไม่ได้ เพราะในอนาคตถึงอย่างไรกฎนี้ก็ยิ่งรู้ยาก เห็นยากอยู่ตามเคย พระโสดาบันถ้าไม่ฉลาดในเรื่องนี้ก็จะปิดประตูอุบายไม่ได้

พระบัญญัติ ๖ ประการ มีขันธบัญญัติ เป็นต้น ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ มีนัยอันลึกซึ้ง กว้างขวาง สำเร็จประโยชน์ต่อผู้ประพาสปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างกับแนวของ

ท่านอาจารย์ ไม่รู้ว่าไปเอานัยลึกลับที่ไหนมา มองไม่เห็น จะปราดเปรื่องไปได้ก็แต่ทำให้จิตสงบเท่านั้นเอง ต่อจากนั้นเป็นหนทางตัน และเรื่องทำจิตให้สงบที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้วก็เป็นอุบายที่ดีกว่านี้ มรดกตกทอดทายาทของพุทธศาสนารักษาให้บริสุทธิ์ผุดผ่องมาด้วยความยากลำบาก มาถึงยุคนี้สมัยนี้มักจะมีของเก๊เข้ามาปะปนดูเป็นเรื่องน่าสลดใจ

ในเรื่องการเจริญขั้น ๕ นั้น ท่านสอนให้พิจารณาแยกเป็นอย่าง ๆ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ให้เห็นเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เพื่อทำทิวฐิให้บริสุทธิ์เสียก่อน เมื่อปฏิบัติสูงขึ้นไป ต้องพิจารณาให้เห็นคุณโทษ เพราะขั้น ๕ แต่ละกองนั้น มีทั้งคุณและโทษปะปนกันอยู่ พระธรรมเทศนาอนัตตลักขณสูตร พระศาสดาจึงไม่ทรงแสดงกิเลสว่ามีอยู่ที่ตรงไหน เพราะคุณโทษแห่งขั้น ๕ มีอยู่แล้ว ถ้าพิจารณาไม่เห็น บุคคลก็ไม่สามารถจะเลือกเฟ้นเอาข้อปฏิบัติมาอบรมตนได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ควรเจริญปฏิจาสัมปทาเพื่อจะได้รู้ลักษณะของอวิชชาสวะ และที่เกิดที่ดับของสิ่งนั้น เพราะคุณกับโทษนั้นไม่ใช่ธรรมอันเดียวกัน และข้อปฏิบัติก็ไม่เหมือนกัน สิ่งใดที่เป็นโทษ สิ่งนั้นก็ควรละเว้น สิ่งใดที่เป็นคุณ สิ่งนั้นก็ควรฝึกฝนอบรมให้ปรากฏชัด เรียกว่าทำให้แจ้งหรือทำให้ชัด ถ้าปฏิบัติไม่ชัด ก็อาจไม่เห็นเลยทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ถ้าพิจารณาเห็นคุณโทษแล้ว วิปัสสนาก็แยกออกเป็นธรรมคู่ คือ ธรรมที่ควรละและควรเจริญ เพราะสิ่งที่ควรจะรู้นั้นมีอยู่ ๒ อย่าง คือ ที่เกิดและที่ดับ ถ้าแยกเป็นธรรมคู่ไม่ได้แล้ว จะรู้ได้จากทางไหน เพราะว่าธรรม ๒ อย่างนี้ไปด้วยกันก็จริง แต่ว่าไปคนละทาง ท่านจึงเรียกว่า ธรรมคู่ขนาน ธรรมที่ควรละอย่าหลงลืมสติ ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านไปกับอารมณ์ที่ให้โทษเป็นความเศร้าหมอง คือ กิเลสเหล่านั้น คอยข่มความฟุ้งซ่านแห่งจิตเอาไว้ เรียกทมะ ซึ่งเป็นอาการของอสังมโหสัมปชัญญะ คือ ไม่หลงไปในทางอโคจร ส่วนธรรมที่ควรเจริญ ต้องฝึกฝนอบรมให้เจริญออกมาไปตามแนวของสัปพายสัมปชัญญะ คือ เสพธรรมเป็นที่สบายเป็นโคจรที่ถูกต้อง และต่อไปจะไม่พบสิ่งที่ตนประสงค์ เรียกสัญญาณะ แต่การแยกธรรมให้เป็นธรรมคู่ที่แยกไม่เหมือนกัน และข้อปฏิบัติก็คงไม่เหมือนกัน

จึงใคร่จะถามอาจารย์ว่า การแยกนามแยกรูปให้ต่างกันนั้น เอาตัวรอดได้ทางไหน ธรรมที่ควรละคืออะไร นามหรือรูป สงสัยว่าจะละไม่เหมือนกัน เมื่อถึงเวลานั้น หรือว่าจะไปเจริญเมื่อเวลาเกิดใหม่ เป็นกฎของกรรม หรือเป็นกฎของดินฟ้าอากาศ ถ้าการแยกนามแยกรูปสามารถปฏิบัติเอาตัวรอดได้จริง ช่วยส่งข่าวให้ทราบบ้าง จะได้ถือเอาเป็นสาธุชนตัวอย่าง ข้อสำคัญถามอะไรเขาแล้ว คอยแต่จะยกเอาข้อปฏิบัติขึ้นมาอวดอ้าง พุดในทำนองให้รู้ว่า ฉันก้าวไปไกลแล้ว เป็นข้อปฏิบัติที่ลึกลับ พุดเหตุผลให้ใครฟังไม่ได้ ถ้าใครปฏิบัติได้ไม่เท่าฉัน ก็ฟังฉันพุดไม่รู้เรื่อง พุทโธเอ๊ย ผู้ที่ได้ประโยชน์จากพระศาสดากับคนที่ยังไม่ได้ สำเนียงไม่เหมือนกันหรอก ท่านจึงกล่าวว่า สำเนียงบอกภาษา กิริยาบอกสกุล ยังไม่มีอะไรดี ปากจัดอย่างเดียวเท่านั้นเอง

จากวัดเกาะ

ส. ขอบพระคุณท่านผู้ฟังที่ได้กรุณาอ่าน

ก็ไม่ทราบจุดประสงค์ของพระคุณเจ้า แต่ดิฉันขอกราบเรียนว่า ในเรื่องของการตอบจดหมาย ถึงแม้ว่าท่านผู้ฟังจะเขียนมาและได้ตอบโดยการบรรยาย แต่การที่จะออกอากาศนั้น ก็ต้องออกอากาศเป็นลำดับ เพื่อประโยชน์ของท่านผู้ฟังที่จะได้เข้าใจ ข้อความธรรมติดต่อกัน

สำหรับดิฉันเองรู้สึกว่ ถึงแม้ว่าจะได้กราบเรียนนมัสการพระคุณเจ้าในการตอบจดหมายคราก่อน ท่านก็ไม่มีศรัทธาที่จะรับฟัง ที่จะพิจารณา เพราะฉะนั้น ก็ไม่ทราบว่า จะมีท่านผู้ฟังท่านใดที่ได้รับประโยชน์จากการฟังรายการนี้ และใครที่จะกราบเรียนนมัสการพระคุณเจ้า ขอเชิญ

ผู้ฟัง เรียนท่านอาจารย์ที่เคารพ ดิฉันปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของท่านอาจารย์มาจนกระทั่งถึงบัดนี้เป็นเวลา ๑ ปีเศษ แต่ว่ากว่าจะเข้าใจได้ก็เพิ่งเข้าใจได้มาประมาณ ๓ เดือนนี้แหละ

ครั้งแรกทีเดียวไม่เข้าใจ คือ ดิฉันฟังท่านอาจารย์พุด ดิฉันก็เข้าใจหมายความว่า เข้าใจ แต่ไปทำไม่ถูก ทำความเข้าใจกับคำพุดของอาจารย์ แต่ไปทำแล้วก็ไม่ได้ถูก ก็ทำซ้ำทำซาก ทำบ่อยๆ หลายครั้งมาก และในขณะนั้น ความหลงลืม

สติก็มีมาก แต่พอระยะหลัง ๆ มา ที่ดิฉันได้เข้าใจ เพราะว่าดิฉันท่องจากคำพูดของอาจารย์เพียงบรรทัดเดียว คือ เจริญสติเป็นปกติในชีวิตประจำวัน เจริญตามความเป็นจริง ดิฉันก็ทำตาม

เจริญสติครั้งแรก ดิฉันนึกท้อใจ ดิฉันก็เจริญสติปฏิฐานตามที่อาจารย์บรรยาย คือ เจริญตามทวารทั้ง ๖ นี้ตลอดเวลา ทำไมดิฉันไม่มีความเข้าใจ หรือว่าดิฉันจะไม่มีบารมีในทางนี้ ดิฉันก็เลยอธิษฐานต่อตัวเองว่า ดิฉันขอเจริญสติปฏิฐานเป็นพุทธานุชา ถ้าหากว่ายังมีภพ มีชาติอีก ก็ขออย่าให้ดิฉันได้หลงทางเลย ขอให้ได้เข้าใจและได้ศึกษาติดต่อกันไป

อธิษฐานแล้ว ดิฉันก็ได้เจริญสติปฏิฐานต่อไป พอเจริญต่อไป ดิฉันก็ไปติดบัญญัติ ทั้งที่ ๆ ไม่มีความรู้แน่ชัด ไปติดบัญญัติ หมายความว่า พอเห็นปั๊บ ก็บอกว่ารณณต์ เห็นปั๊บ บอกว่าดอกไม้มันต่อไปเลย ยังไม่อยู่ ต่อมาดิฉันก็หมั่นเจริญบ่อย ๆ และดิฉันก็ท้อใจเรื่องนี้อีก คือ ไปติดตัวหนังสือ พอเจริญสติไปก็ว่า สิ่งที่เห็นเป็นรูปสิ่งที่รู้เป็นนาม ก็ไปติดที่ตัวหนังสือ แทนที่จะเข้าใจสภาวะอย่างที่ว่าอาจารย์พูด คือ สภาวะปัจจุบันตามความเป็นจริงนั้น ยังไม่เห็น

แต่ต่อมาเหมือนกับมีบุญมาช่วย ขณะที่ดิฉันเจริญสติปฏิฐานไปเรื่อย ๆ บ่อย ๆ บางครั้งมีความดีใจเกิดขึ้นอย่างชนิดที่ว่ามากมายเหลือเกิน เหมือนกับตัวนี้เย็นฉ่ำไปหมด ดิฉันจะเจริญสติสภาวะนั้นทันที พอครั้งหลังมาดิฉันก็เจริญสติไปเจอชนิดที่เดือดร้อนแสนสาหัส เกิดโกรธอย่างชนิดอยากจะขว้างอะไร หรือพูดอะไรแรง ๆ สภาวะนั้นทำให้ดิฉันเห็นสภาวะธรรมที่แท้จริงปรากฏขึ้นอย่างเด็ดพล่าน และมีสติรู้ตามความเป็นจริง ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ดิฉันก็มีความยินดีกับการจะเจริญธรรม เพราะดิฉันเข้าใจคำว่าสภาวะ ดิฉันก็เจริญบ่อย ๆ จนกระทั่งแม้แต่เข้าห้องน้ำก็เจริญ

ที่ท่านอาจารย์พูดว่า ขบถก็เจริญได้ ดิฉันเคยคิดเหมือนกันว่า ถ้าอย่างนั้นมิชันทันตายหมดหรือ ถ้าหากไปเจริญสติ แต่เปล่า พอสภาวะเกิดขึ้นจริง ๆ ไม่เหมือนที่เราคิด เป๊ปปเดียว แล้วก็หายไป

เมื่อดิฉันเจริญใหม่ ๆ ดิฉันไม่ยอมหลงลืมสติ ก็หลงลืม อยากจะเข้าใจ ก็ไม่เข้าใจ ดิฉันถึงกับว่า อยากรู้แจ้ง ก็เอาแขนไปถูแรง ๆ ให้รู้แจ้ง ก็ยังไม่รู้ รู้แต่แจ้งแบบธรรมดา ไม่ใช่แจ้งแบบสติปัฏฐาน

แต่ครั้งที่จะเข้าใจ คือ ธรรมตัวแรง ๆ ที่ฟล่าน ๆ ต่อจากนั้นมา สภาวะนั้นดิฉันก็จำไว้ ความจริงไม่ใช่ตัวหนังสือ คำว่านามก็ดี ไม่ใช่ไปติดเอาตัวหนังสือ แต่เป็นสภาวะที่ปรากฏนิดเดียว เท่าที่เรามีสติรู้ทันนิดหนึ่งขณะที่เจริญสติปัฏฐาน

ท่านอาจารย์เคยพูดถึงเรื่องสรีรภาพตปราคาส ดิฉันก็เข้าใจ ดิฉันเองก็เคยโดนเข้าไปหลายรอบทีเดียว เดี่ยวก็ไปอยู่ข้างหน้า เดี่ยวก็มาอยู่ข้างหลัง มันเคลื่อนคลาดอยู่อย่างนี้ คือ สภาวะที่ตรงจริง ๆ น้อยมาก

มีผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ท่านบอกว่า การที่ฉันมาพบอาจารย์สุจินต์ ที่ฉันยังไม่ตายไปนี่ นับว่าเป็นกุศล นี่คือคนที่มีอายุเกือบ ๘๐ ปี และเคยเรียนพระอภิธรรมมาตั้งแต่ครั้งอาจารย์สุข วัดระฆัง จนบัดนี้ก็ยังเรียนอยู่ ท่านบอกว่า ไปตรวจสอบแล้ว ท่านกันแล้ว รับรองว่าไม่มีความคลาดเคลื่อน ถ้าหากว่าท่านผู้ใดสงสัยอยู่ ก็เจริญไปบ่อย ๆ อย่างท่านอาจารย์พูดนั้นแหละ ขอขอบคุณมากค่ะ

ส. ขอขอบพระคุณ และขออนุโมทนา ที่ท่านได้แสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งข้อปฏิบัติของท่าน และประโยชน์ที่ท่านได้จากการฟังธรรม

ถ. ได้ยินเรื่องของการปฏิบัติที่ท่านได้ปฏิบัติมา รู้สึกดีใจมากที่ท่านผู้ฟังผู้นี้ฟังและเข้าใจ ผมก็เป็นผู้หนึ่งเหมือนกันที่ได้ฟังอาจารย์บรรยายและได้ปฏิบัติตาม รู้สึกว่าปัญญาเกิด เมื่อปัญญาเกิดแล้ว อวิชชาก็ลด

ปัญญาของผม คือ รู้จักลักษณะของสติกับรู้จักลักษณะของปัญญา ตามความเห็นของผม ผู้ที่จะมาฟังแนวทางเจริญสติปัฏฐานของอาจารย์สุจินต์ ถ้าไม่รู้ลักษณะของสติ เข้าใจยากจริง ๆ ถ้ารู้จักลักษณะของสติ ลักษณะของปัญญาว่ามีลักษณะอย่างไร แตกต่างกันอย่างใด ฟังไปแล้วจะเข้าใจง่ายขึ้น แต่ถ้าผู้ฟังไม่รู้ลักษณะของสติ บางครั้งจะเข้าใจว่า สมาธิเป็นสติ โลภะเป็นสติ โทสะเป็นสติ โมหะเป็นสติ หรือว่ามนสิการเป็นสติ ซึ่งเป็นการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

ผมเคยถามบางคนว่า คนที่ข้ามสะพานไม้ไผ่ที่ลื่น ๆ นั้น ขณะนั้นมีสติไหม เขาตอบว่า ถ้าไม่มีสติก็ตกสะพานแน่นอน แต่ที่จริงแล้ว ลักษณะที่ประทับระคองข้ามสะพานที่ลื่น ขณะนั้นเป็นสมาธิ ไม่ใช่สติ ผู้ที่มีสมาธิในขณะนั้น ข้ามสะพานได้โดยไม่ต้องมีสติหรอก ไม่ตกแน่ ๆ ข้อปฏิบัติอย่างนี้แหละ ถ้าผู้ที่เข้าใจลักษณะของสติไม่คลาดเคลื่อน เข้าใจได้แน่ แต่ผู้ที่ไม่รู้จักลักษณะของสติ ก็จะไปเอาองค์ธรรมอย่างอื่นมาเป็นสติ ฟังเข้าใจยากจริง ๆ

ส. ขอบพระคุณค่ะ แต่ขอเพิ่มเติมข้อความที่ท่านกล่าวสักเล็กน้อย เพราะว่าบางท่านอาจจะสงสัย ที่ว่ากำลังประทับระคองข้ามสะพานขณะนั้นเป็นสมาธิ แต่เอกัคคตาเจตสิกเป็นเจตสิกธรรมที่เกิดกับจิตทุกดวง เพราะฉะนั้น ขณะที่ท่านกำลังตั้งใจจดจ่อกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยความต้องการ เป็นโลภมูลจิตซึ่งมีเอกัคคตาเจตสิกเกิดร่วมด้วย เป็นมิจจาสมาธิ

ผู้ฟัง ดิฉันไม่เคยเรียน แต่เคยฟังอาจารย์บรรยายหลายครั้ง รู้สึกว่ามีความสุขที่ได้เจริญสติปัฏฐาน ๔ คือ บุตรดิฉันเสียชีวิต แม้จะเสียใจมากเท่าไรแต่เวลาที่ระลึกถึงสิ่งที่ท่านอาจารย์สอน ดิฉันก็ได้ความสุข เวลาที่เสียใจเกิดขึ้นมา ดิฉันก็นึกได้ว่า อ้อ เกิดอารมณ์ที่ไม่ดีขึ้นมา บางครั้งเวลาที่ดิฉันเกิดมีอารมณ์ที่ดี ดิฉันก็รู้ว่า อ้อ นี่มีอารมณ์ดี บางคราวเกิดความทุกข์ขึ้นมา ก็รู้ว่า อ้อ เวลานี้ดิฉันมีความทุกข์แล้ว เวลาเกิดมีอารมณ์อะไรขึ้นมา ดิฉันก็รู้ว่าเป็นอารมณ์ ดิฉันพูดไม่ค่อยจะถูก แต่ดิฉันรู้สึกว่า เข้าใจที่ท่านอาจารย์พูด เวลาเกิดเสียใจ ก็อ้อ นี่เกิดอนิฏฐารมณ์ ถ้าเกิดมีความสุข ก็เป็นอิฏฐารมณ์ ดิฉันพอที่จะเข้าใจที่ท่านอาจารย์พูด และบางเวลาที่หลงลืม ก็อ้อ ดิฉันขาดสติ บางเวลาที่รู้สึกตัว ก็รู้ว่ามีสติ ดิฉันได้รับความสุขจากท่านอาจารย์มาก ใครจะว่าอย่างไร ดิฉันก็ได้ความสุขจากท่านอาจารย์มากมาย พอเกิดทุกข์ขึ้นมา ก็ระลึกถึงที่ท่านอาจารย์ให้เจริญสติ ดิฉันก็คิดได้ พอได้มีความสุขบ้าง ดิฉันคิดว่า การบรรยายของท่านอาจารย์ได้ประโยชน์มาก

ส. ขอบพระคุณ และขออนุโมทนาท่านผู้ฟัง วันนี้พระคุณเจ้าคงจะได้
รับทราบความคิดเห็นและประโยชน์ที่ท่านผู้ฟังได้จากการรับฟัง พอสมควรแก่การที่
พระคุณเจ้าจะรับฟังและพิจารณา

๔๖๔

ขออ่านจดหมายของท่านผู้ฟังฉบับหนึ่ง เฉพาะข้อความบางตอนที่เกี่ยวกับการเจริญสติปัฏฐาน ท่านผู้ฟังเขียนมาจากบ้านเลขที่ ๓๔๑ สุดตรอกวัดโมฬีโลกยาราม สุดถนนอรุณอมรินทร์ ตำบลวัดอรุณ อำเภอบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ ๖ ซึ่งมีข้อความบางตอนว่า

ในขณะที่จิตพิจารณาข้อใดข้อหนึ่งในบรรพของกายา เวทนาอันเป็นบรรพที่ ๒ ก็เสวยอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น ถ้าจิตละจากการพิจารณากายา กลับมาพิจารณาเวทนาอันเป็นบรรพที่ ๒ ก็ทำได้โดยพลัน เพราะเหตุว่าความรวดเร็วของจิต ไม่มีอะไรเร็วเท่า ไม่เพียงเท่านั้น แม้เรื่องของจิตซึ่งเป็นบรรพที่ ๓ ก็เกิดอยู่ทุกขณะอีกนั่นแหละ เพราะถ้าจิตไม่เกิดปรากฏอยู่ทุกขณะแล้ว จะมีทางมาระลึกลักษณะของกายาบ้าง เวทนาบ้างได้อย่างไร เพราะฉะนั้น สติซึ่งพิจารณากายาหรือเวทนาอยู่บรรพใดบรรพหนึ่ง ก็อาจพิจารณาจิตได้โดยพลันทันทีอีก และถึงแม้กระนั้นแล้วก็ตาม ธรรมอันเป็นบรรพที่ ๔ ก็มีอยู่ด้วยอีกทุกขณะจิตนั่นแหละ อย่าลืมว่า จิตกำลังมีสติระลึกอยู่ที่เวทนาบ้าง จิตบ้าง หรือกายาบ้าง แต่ด้วยความรวดเร็วของจิต อาจจะสามารถพิจารณาเวทนา หรือจิต หรือกายาดังกล่าว และพิจารณาธรรมอันเป็นบรรพที่ ๔ ก็ทำได้โดยฉับพลันทันที

ข้อความตอนท้ายมีว่า

วนเวียนสลับเปลี่ยนกันได้ชั่วเพียงแปดสิบเดียว ต้องเจริญทั้ง ๔ บรรพแน่ มิฉะนั้นไม่มีหนทางจะบรรลุได้เลย เพราะบรรลุโดยความไม่รู้ทั่ว ก็ผิดจากความเป็นจริง

นี่คือจดหมายของท่านผู้ฟังท่านหนึ่งที่ได้รับฟัง และอบรมเจริญสติปัฏฐานระลึกถึงลักษณะของกาย เวทนา จิต ธรรม

ถึงแม้ว่าการละกิเลส ดับกิเลสเป็นสมุจเฉทจะเป็นเรื่องยาก แต่พระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงสภาพความจริงของธรรม เพื่อที่จะไม่ให้พุทธบริษัทเกิดความท้อถอย

ใน อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ปฐมปัณณาสก์ ข้อ ๒๖๕ มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงละอกุศล อกุศลอันบุคคลอาจละได้ ถ้าบุคคลไม่อาจละอกุศลได้ เราไม่พึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงละอกุศล ดังนี้ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะอกุศลอันบุคคลอาจละได้ ฉะนั้น เราจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงละอกุศล

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้าอกุศลนี้อันบุคคลละได้แล้ว จะพึงเป็นไปเพื่อไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์ไช้ เราไม่พึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงละอกุศล ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะอกุศลอันบุคคลละได้แล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข ฉะนั้น เราจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงละอกุศล

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงยังกุศลให้เกิด ดูกร ภิกษุทั้งหลาย กุศลอันบุคคลอาจให้เกิดได้ ถ้าบุคคลไม่อาจให้เกิดได้เราไม่พึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงยังกุศลให้เกิด ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะกุศลอันบุคคลอาจให้เกิดได้ ฉะนั้น เราจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงยังกุศลให้เกิด

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้ากุศลนี้อันบุคคลให้เกิดแล้ว จะพึงเป็นไปเพื่อไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์ไช้ เราไม่พึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงยังกุศลให้เกิด ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะกุศลอันบุคคลให้เกิดแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข ฉะนั้น เราจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงยังกุศลให้เกิด ฯ

กุศลก็เกิดได้ อกุศลก็ดับได้เป็นสมุจเฉท แม้ว่าจะยาก แต่จะต้องมีความอดทน เพียรที่จะขัดเกลากิเลส ละอกุศล เพราะเหตุว่ากุศลเป็นสิ่งที่อาจเกิดได้ และอกุศลก็เป็นสิ่งที่อาจดับได้

ถ. ผมเป็นผู้ที่เริ่มสนใจธรรม เพิ่งย่างเข้าเป็นปีที่ ๒ และที่สนใจก็เพราะได้ฟังอาจารย์บรรยายธรรมในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน แต่บางอย่างก็ไม่ค่อยเข้าใจ บางอย่างก็พอจะทราบบ้าง จึงขอเรียนถามท่านอาจารย์ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ การเจริญสติปัฏฐานก็ดี หรือการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานก็ดี จะต้องรู้วิปัสสนาภูมิ ๖ หรือว่าจะต้องรู้แจ้งโพธิปักขิยธรรมด้วยหรือเปล่า จึงจะปฏิบัติได้

ส. คำว่า วิปัสสนาภูมิก็ดี หรือ โพธิปักขิยธรรมก็ดี เป็นชื่อ แต่ขณะที่กำลังเห็นเป็นของจริงที่ปัญญาสามารถรู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏได้ เพราะฉะนั้น การเห็นถ้าจะใส่ชื่อลงไป การเห็นก็เป็นวิปัสสนาภูมิ คือ เป็นอารมณ์ให้ปัญญาสามารถที่จะเกิดขึ้นรู้สภาพความจริงของธรรมที่ปรากฏ และขณะใดที่สติระลึก รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ถ้าจะใส่ชื่อลงไป สติขณะนั้นก็เป็นโพธิปักขิยธรรม

แต่ถ้าเพียงรู้ว่าสติเป็นโพธิปักขิยธรรม หรือว่าการเห็น การได้ยินเหล่านี้ เป็นวิปัสสนาภูมิ โดยที่ไม่ศึกษาว่า สติมีลักษณะอย่างไร ขณะใดมีสติ ขณะใดหลงลืมสติ ก็ารู้แต่เพียงชื่อของวิปัสสนาภูมิและโพธิปักขิยธรรม

ถ. ข้อที่ ๒ สติ สมาธิ และสัมปชัญญะ รู้สึกว่า ๓ อย่างนี้ใกล้เคียงกันมาก เพราะฉะนั้น ผมอยากจะให้อาจารย์อธิบาย ๓ อย่างนี้

ส. โดยการศึกษาปริยัติธรรม จะทราบว่า มรรคมมีงค์ ๕ เมื่อเว้นวิรติเจตสิก ๓ และในมรรคมมีงค์ ๕ นั้น ก็มีสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

นั่นโดยการศึกษา แต่ขณะใดที่สติเกิด ขณะนั้นมีสัมมาสมาธิเกิดร่วมด้วย และสัมปชัญญะก็เช่นเดียวกัน คือ การระลึก รู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติจึงเป็นสัมปชัญญะ ถ้าผิดปกติ จะกล่าวว่า เป็นมรรคมมีงค์ ๔ ไม่ถูกต้อง

เช่น นั่งอยู่ และมีความรู้สึกเหมือนลอยขึ้นไป อย่างนั้นไม่ใช่สัมมาสมาธิ ไม่ใช่สัมปชัญญะ เพราะสัมปชัญญะจริง ๆ กำลังนั่งอยู่ มีการเห็น ไม่ว่าอิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ประการใด สติก็ระลึก

ถ. อาตมาอยู่ที่วัดนี้ อายุ ๘๐ กว่าแล้ว ที่พูดนี้ก็โดยได้ยินได้ฟังมามากและเรียนมาบ้าง อาตมาภาพฟังอาจารย์สุจินต์อธิบายแล้วดีมาก อาตมาใช้อัปมาทธรรม คือ ความไม่ประมาทอยู่เป็นนิตย์ คือ เป็นผู้มีส่วนนั้นเอง แต่สติมากหรือสติน้อยก็เป็นแต่ละบุคคล ฉันชินมากในทางศาสนาพระพุทธเจ้า ตั้งแต่อายุ ๒๐ นอกจากทวารก็มาเป็นพระ เรียนตั้งแต่ชั้นตรี ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๖๐ และเรียนมูลกัจจายน์ของพระอีก ๕ ปี จึงได้มาอยู่วัดมหาธาตุ คณะ ๙

อาตมาภาพเห็นความดี ความงาม ในการเป็นผู้ที่ใคร่ต่อการศึกษาอย่างนี้ ไม่ผิดหลักในพระพุทธศาสนา ที่อาจารย์สุจินต์อธิบายนี้ คือ มหาสติปัฏฐาน เป็นบุพภาคของมรรคที่จะให้ผู้ปฏิบัติถึงความบริสุทธิ์ หลุดพ้นได้ มหาสติปัฏฐานนี้แหละ ในบาลีอรรถกถาท่านสรรเสริญ สติ โลกสุมิ ชาติโร คือ สติเป็นธรรมเครื่องปลุกให้ตื่นอยู่เสมอ เพราะฉะนั้น ตื่นตามอาจารย์สุจินต์ท่านว่า ในขณะที่รูปนามปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ อย่างนี้แหละ อธิบายให้เข้าใจในโพธิปักขิยธรรม

อาตมารู้สึกเหนื่อยแล้ว ขอยุติ ขอยกยณะ ตาก็ไม่ดี กำลังก็ไม่ดี

สุ. ขอกราบนมัสการพระคุณเจ้า ที่ได้แสดงธรรมเรื่องของการปฏิบัติธรรม และสติปัฏฐาน

ธรรมเป็นเรื่องที่ทั้งฆราวาสและบรรพชิตควรที่จะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงพระธรรมวินัยไว้หลายประการ ในเรื่องทั้งฆราวาสและบรรพชิตควรเกื้อกูลอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน แต่ถ้าท่านไม่ได้ศึกษาโดยละเอียด ท่านอาจจะคิดว่า ไม่ใช่กิจธุระของท่าน หรือท่านไม่สมควรจะแสดงความคิดเห็น ความศรัทธาปสาทในทางที่ถูกต้อง ท่านอาจจะคิดว่า ท่านไม่ควรจะแสดงความเห็นต่อภิกษุรูปใดรูปหนึ่งซึ่งอาจจะมีความเห็นผิด ไม่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น แต่ในพระธรรมวินัยสิ่งใดที่เป็นธรรม สิ่งนั้นควรที่ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์จะกระทำ

อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต - วรรคที่ไม่ได้สงเคราะห์เข้าในปณณาสก -
๔. สติวรรค - อัปปสาทสูตร ข้อ ๑๙๖ มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกหวังอยู่ พึงประกาศความไม่เลื่อมใสแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ ธรรม ๘ ประการเป็นไฉน คือ ภิกษุพยายามเพื่อความเลื่อมลามาแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ พยายามเพื่อความพินาศแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ด่าบริภาษคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ยุยงคฤหัสถ์ทั้งหลายให้แตกจากคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ตีเตียนพระพุทธเจ้า ๑ ตีเตียนพระธรรม ๑ ตีเตียนพระสงฆ์ ๑ และเพราะเหตุนี้เทวดาย่อมสรรเสริญอุบาสกนั้น ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกหวังอยู่ พึงประกาศความไม่เลื่อมใส แก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการนี้แล ฯ

จบ สูตรที่ ๙

บางท่านหวั่นเกรง กลัวว่าจะเป็นบาป เป็นกรรม เป็นโทษ เป็นภัย แต่ถ้าท่านไม่คิดให้ลึกซึ้ง ท่านจะเข้าใจผิดคิดว่า เป็นอกุศลในการที่จะประกาศความไม่เลื่อมใสแก่ภิกษุรูปหนึ่งรูปใด แต่ว่าสภาพธรรม ย่อมเป็นสภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งการกระทำเช่นนี้ ถ้าไม่เป็นประโยชน์ พระผู้มีพระภาคจะไม่ทรงแสดงไว้

ประโยชน์คืออะไร ในการที่จะประกาศความไม่เลื่อมใสในพระภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการนี้

ประโยชน์ คือ เพื่อเกื้อกูลอนุเคราะห์ไม่ให้ภิกษุนั้นกระทำความชั่วร้ายแรงกว่านั้น ซึ่งจะเป็นโทษ เป็นภัยแก่ภิกษุนั้นเอง ด้วยเหตุนี้พระผู้มีพระภาคจึงทรงแสดงอัปสาทสูตร สำหรับอุบาสกพึงประกาศความไม่เลื่อมใสแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ ธรรม ๘ ประการเป็นไฉน คือ ภิกษุพยายามเพื่อความเลื่อมลามาแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑

นี่ไม่ใช่จิตที่เมตตาลอย และไม่ใช่ว่าสิ่งไม่ควรกระทำด้วย เพราะฉะนั้น ถ้าภิกษุใดกระทำ สมควรที่พึงประกาศความไม่เลื่อมใสแก่ภิกษุนั้น

ภิกษุพยายามเพื่อความพินาศแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ด่าบริภาษคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ยุยงคฤหัสถ์ทั้งหลายให้แตกจากคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ตีเตียนพระพุทธเจ้า ๑ ตีเตียนพระธรรม ๑ ตีเตียนพระสงฆ์ ๑

เมื่อเป็นอย่างนี้ แม้พระธรรมที่ทรงแสดงไว้ด้วยดี ก็ไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่สามารถจะประพฤติปฏิบัติตามได้ นี่เป็นความคลาดเคลื่อนในการเข้าใจพระธรรม เมื่อมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในพระธรรม ก็ย่อมติเตียนพระพุทธเจ้าโดยอ้อมที่ทรงแสดงพระธรรมนั้นว่า เป็นสิ่งซึ่งใครก็ไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติตามได้ พร้อมกันนั้นก็เป็นการติเตียนพระสงฆ์ที่ว่า ไม่เห็นว่าบุคคลใดสามารถเป็นพระสงฆ์ที่จะประพฤติปฏิบัติตามได้ด้วย

ซึ่งถ้าท่านผู้ฟังจะเกื้อกูลอนุเคราะห์ภิกษุรูปใด ก็ด้วยจิตเมตตาที่จะอนุเคราะห์เกื้อกูล แต่ว่าไม่ใช่ด้วยอกุศลจิต

ข้อความต่อไปใน **ปสาทสูตร**

ข้อ ๑๙๗ มีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกหวังอยู่ พึงประกาศความเลื่อมใสแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ ธรรม ๘ ประการเป็นไฉน คือ ภิกษุไม่พยายามเพื่อความเสื่อมลามกแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ไม่พยายามเพื่อความพินาศแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ไม่ด่าไม่บริภาษคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ไม่ยุยงคฤหัสถ์ทั้งหลายให้แตกจากคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ สรรเสริญพระพุทธเจ้า ๑ สรรเสริญพระธรรม ๑ สรรเสริญพระสงฆ์ ๑ และเพราะเหตุนี้ เทวดาทั้งหลายย่อมสรรเสริญอุบาสกนั้น ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกหวังอยู่ พึงประกาศความเลื่อมใสแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการนี้แล ฯ

จบ สูตรที่ ๑๐

ภิกษุรูปใดเป็นผู้ที่ประกอบด้วยธรรมที่ถูกต้อง ขัดเกลากิเลสถูกต้อง รู้ข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงสรรเสริญพระพุทธเจ้า สรรเสริญพระธรรม สรรเสริญพระสงฆ์ และไม่พยายามเพื่อความเสื่อมลามกแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ไม่พยายามเพื่อความพินาศแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ไม่ด่าไม่บริภาษคฤหัสถ์ทั้งหลาย ไม่ยุยงคฤหัสถ์ทั้งหลายให้แตกจากคฤหัสถ์ทั้งหลาย

สำหรับ **ข้อ ๘** ใน **อปปสาทสูตร** ในพระไตรปิฎกภาษาไทย มีข้อความว่า

และเพราะเหตุนี้ ทเวดาโยมสรรเสริญอุบาสกนั้น ๑

แต่ว่าข้อความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๙ เล่ม ๒๓ หน้า ๓๕๗ มีข้อความว่า

ตโต จ ทเวา นํ ปสุสนฺติ ซึ่งแปลความว่า และทเวดาโยมเห็นภิกษุ นั้นโดยประการนั้น

แต่ว่าข้อความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๓ เล่ม ๒๓ หน้า ๓๕๗ มีข้อความว่า

อโคจเร จ นํ ปสุสนฺติ ซึ่งแปลความว่า อุบาสกทั้งหลายย่อมเห็นภิกษุ นั้นใน ที่อโคจรที่เดียว

๔๖๕

ใน มโนรทปฺปรณิ อรรถกถา ภาค ๓ หน้า ๓๒๑ มีคำอธิบายสูตรนี้ว่า

ผู้ศึกษาพึงทราบคำอธิบายในสูตรที่ ๘ ดังนี้

๒ บทว่า อปฺปาสทํ ปเวเทยฺย ความว่า อุบาสกพึงรู้ถึงความที่ตนเป็นผู้ไม่
เลื่อมใส

ถามว่า ก็อุบาสกนั้น เมื่อประกาศความไม่เลื่อมใสของตน พึงทำอย่างไร

ตอบว่า ไม่พึงลุกขึ้นจากอาสนะที่ตนนั่งอยู่แล้ว ไม่พึงไหว้ ไม่พึงทำการ
ต้อนรับ ไม่พึงให้ไทยธรรม

บทว่า อโคจร ได้แก่ ในเพราะโคจร ๕ อย่าง ที่ภิกษุไม่ควรเที่ยวไป

ซึ่งโคจร ๕ นั้น ได้แก่

๑. สำนักนางภิกษุณี

๒. โรงสุรา

๓. บ้านหญิงหม้าย

๔. บ้านสาวเทื้อ

๕. ที่อยู่ของหญิงแพศยา

ในบางแห่งก็เป็นโคจร ๖ คือ เพิ่มที่อยู่ของพวกบัณฑิตด้วย

การประกาศความไม่เลื่อมใสในภิกษุนี้ เป็นสิ่งที่ควรจะทำตามธรรม
ตามสมควรทั้งกายและวาจาด้วยกุศลจิต และต้องระวังอย่าให้รุนแรงจนกระทั่งเป็นการ
กระทำด้วยอกุศลจิต ซึ่งจะเป็นการกระทำที่ไม่สมควร เพราะบางท่านอาจเกรงกลัวว่า
เมื่อเป็นภิกษุแล้ว ท่านก็ควรจะไม่เลื่อมใสทั้งหมด แต่ถ้าเป็นอย่างนั้น จะไม่เกื้อกูลแก่
พระธรรมวินัยเลย

เพราะฉะนั้น เมื่อฆราวาสมีความไม่เลื่อมใสในพระภิกษุด้วยความเป็นธรรม ฆราวาสย่อมประกาศความไม่เลื่อมใสได้โดยไม่พึงไหว ไม่พึงทำการต้อนรับ ไม่พึงให้ไทยธรรม แต่กระทำด้วยกุศลจิต ด้วยสติ

การที่ฆราวาสประกาศความไม่เลื่อมใสแก่ภิกษุด้วยกาย วาจาที่ถูกต้องตามสมควร ก็จะเป็นการเตือนให้ภิกษุนั้นระลึกได้

ข้อความใน **อังคุตตรนิกาย อฏฺฐกนิบาต ปฏิสารณียสูตรที่ ๑** มีว่า

ข้อ ๑๙๘

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์หวังอยู่ พึงกระทำปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ ธรรม ๘ ประการเป็นไฉน คือ พยายามเพื่อความเลื่อมลาภแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ พยายามเพื่อความพินาศแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ด่าบริภาษคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ยุยงคฤหัสถ์ทั้งหลายให้แตกจากคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ตีเตียนพระพุทเจ้า ๑ ตีเตียนพระธรรม ๑ ตีเตียนพระสงฆ์ ๑ ไม่ยังคำรับต่อคฤหัสถ์ที่ชอบธรรมให้เป็นจริง ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์หวังอยู่ พึงกระทำปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการนี้แล ฯ

จบ สูตรที่ ๑๑

ปฏิสารณียกรรม คือ การลงโทษภิกษุให้ขอขมาคฤหัสถ์ เป็นสิ่งที่ควรจะทำ เพราะเหตุว่าธรรมคือธรรม สิ่งที่ดีก็ต้องดี สิ่งที่ถูกก็ต้องถูก

สำหรับข้อความที่ว่า ไม่ยังคำรับต่อคฤหัสถ์ที่ชอบธรรมให้เป็นจริง นั้น คือ รับว่าจะกระทำในสิ่งที่เป็นธรรม แต่ไม่ทำตามคำที่รับแล้วนั้น

ภิกษุที่กล่าว รับจะกระทำในสิ่งที่เป็นธรรม ข้อความใน **มโนรทปฺรณี อรรถกถา (ภาค ๓ หน้า ๓๒๑)** มีข้อความอธิบายว่า

๒ บทว่า ธมฺมิกญฺจ คิหิปฏิสฺสวํ ความว่า พระคุณเจ้าพึงอยู่ในที่นี้ตลอด ๓ เดือนนี้

ภิกษุก็ตอบรับ คือ ยอมรับในครั้งแรก โดยนัยว่า จงเป็นอย่างนั้น ปฏิเสธว่า
คือ รับแล้วไม่กระทำตาม

บทว่า น สจฺจาเปติ ความว่า ไม่พูดความจริง คือ พูดให้คลาดเคลื่อน

ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว สงฆ์หวังอยู่ พึงกระทำปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ
ผู้ประกอบด้วยกรรม ๘ ประการนี้ คือ การลงโทษโดยให้ขอขมาคฤหัสถ์

ข้อความใน ปฏิสารณียสูตรที่ ๒ มีว่า

ข้อ ๑๙๙

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์หวังอยู่ พึงระงับปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ
ผู้ประกอบด้วยกรรม ๘ ประการ ธรรม ๘ ประการเป็นไฉน คือ ภิกษุไม่พยายามเพื่อ
ความเสื่อมลามกแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ไม่พยายามเพื่อความพินาศแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย
๑ ไม่ด่าไม่บริภาษคฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ ไม่ยุยงคฤหัสถ์ทั้งหลายให้แตกจากคฤหัสถ์
ทั้งหลาย ๑ สรรเสริญพระพุทธเจ้า ๑ สรรเสริญพระธรรม ๑ สรรเสริญพระสงฆ์ ๑
และยังคำรับต่อคฤหัสถ์ที่ขอขมากรรมให้เป็นจริง ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์หวังอยู่ พึงระงับปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ
ผู้ประกอบด้วยกรรม ๘ ประการนี้แล ฯ

จบ สูตรที่ ๑๒

ยิ่งเป็นภิกษุเมื่อรับว่าจะปฏิบัติตามธรรมแล้ว ก็ต้องประพฤติตามที่รับคำ เป็น
คนตรงต่อธรรม พูดความจริง ไม่พูดให้คลาดเคลื่อน

สำหรับสูตรสุดท้ายของวรรคนี้ คือ วัตตสูตร มีข้อความว่า

ข้อ ๒๐๐

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้อันสงฆ์ลงตัสสปาปิยสิกากรรม (คือ การลงโทษแก่
ผู้กระทำผิด) ต้องประพฤติชอบในธรรม ๘ ประการ คือ ไม่พึงให้อุปสมบท ๑ ไม่พึง
ให้นิสัย ๑ ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก ๑ ไม่พึงยินดีการสมมติตนเป็นผู้ให้อิवाท
ภิกษุณี ๑ แม้ได้รับสมมติแล้ว ก็ไม่พึงอิवाทภิกษุณี ๑ ไม่พึงยินดีการได้รับสมมติ

จากสงฆ์ใด ๆ ๑ ไม่พึงนิยมในตำแหน่งหัวหน้าตำแหน่งใด ๆ ๑ ไม่พึงให้ประพตวิ
ภูฐานพิธีเพราะตำแหน่งเดิมนั้น ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้อันสงฆ์ลงตั้งสถาปนาปิยสิกการมแล้ว พึงประพตวิ
ชอบในธรรม ๘ ประการนี้ ฯ

จบ สูตรที่ ๑๓

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ถ้าท่านเป็นผู้ที่ได้กระทำผิด และสำนึกจริง ๆ ท่านก็รู้ว่า
ท่านไม่ควรจะกระทำอะไรบ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นใหญ่ ความเป็นหัวหน้า
จนกว่าท่านจะเป็นผู้ที่ประพตวิถูกต้องจริง ๆ

โดยนัยตรงกันข้าม คือ นัยที่ภิกษุเกื้อกูลแก่คฤหัสถ์ผู้ปฏิบัติผิดต่อสงฆ์ นี่เป็น
เรื่องสำคัญระหว่างพุทธบริษัท ๔ คือ ระหว่างฆราวาสกับบรรพชิต ถ้าภิกษุกระทำไม่
ถูกต้อง ฆราวาสก็ประกาศการไม่เลื่อมใสต่อภิกษุนั้น แต่ถ้าพุทธบริษัทที่เป็นฆราวาส
ประพตวิไม่ถูกต้อง ภิกษุก็มีวิธีที่จะปฏิบัติต่อฆราวาสด้วย

ใน **อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต ปัตตสูตรที่ ๑ ข้อ ๑๙๔** มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์หวังอยู่ พึงคว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘
ประการ องค์ ๘ ประการเป็นไฉน คือ อุบาสกพยายามเพื่อความเสื่อมลาภแก่ภิกษุ
ทั้งหลาย ๑ พยายามเพื่อความพินาศแก่ภิกษุทั้งหลาย ๑ พยายามเพื่อความอยู่ไม่ได้
แก่ภิกษุทั้งหลาย ๑ ย่อมด่าย่อมบริภาษภิกษุทั้งหลาย ๑ ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตก
จากภิกษุทั้งหลาย ๑ ตีเตียนพระพุทธรเจ้า ๑ ตีเตียนพระธรรม ๑ ตีเตียนพระสงฆ์ ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์หวังอยู่ พึงคว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘
ประการนี้แล ฯ

จบ สูตรที่ ๗

มีประโยชน์สำหรับฆราวาสหรือเปล่า มี สำหรับฆราวาสให้พิจารณาตนเอง

ถ. ที่แสดงธรรมกันทั่ว ๆ ไปนี้มากมาย และก็มีผู้ที่เข้าไปฟังธรรม ซึ่งผู้ที่ฟัง
ธรรมนั้น บางทีก็เป็นผู้ที่รู้ข้อความในพระไตรปิฎก เมื่อผู้แสดงธรรมแสดงธรรมเป็น

อย่างอื่นไป ผู้ฟังที่รู้ข้อความในพระไตรปิฎกก็พูดแทรกว่า อย่างนี้ไม่ถูก พระไตรปิฎกว่าอย่างนี้ๆ จะเรียกว่า เป็นการเกื้อกูลธรรมของพระพุทธเจ้าได้ไหม

ส. สมรवासหรือบรรพชิต

ถ. สมรवासด้วย บรรพชิตด้วย

ส. บรรพชิตกับบรรพชิต ก็มีระเบียบวินัยอีกหลายประการด้วย และกับสมรวาสเอง ก็ควรจะรู้กาลเทศะและประโยชน์ เพราะถึงแม้ว่าจะเป็นธรรมที่ถูกต้อง แต่ผิดกาลเทศะ ก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เพราะฉะนั้น ควรคำนึงถึงประโยชน์ และควรทำด้วยกุศลจิต ณ สถานที่ใดก็ตาม กาลใดก็ตาม ซึ่งจะไม่เกิดประโยชน์เลย ก็ยิ่งเสียดีกว่า

ขอกล่าวถึงเรื่องของการคว่ำบาตร ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน ใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ เรื่องเจ้าวัชฌะลิจฉวี ข้อ ๑๑๐** มีข้อความว่า

สมัยนั้น เจ้าวัชฌะลิจฉวีเป็นสหายของพระเมตติยะและพระภุมมชกะ จึงเจ้าวัชฌะลิจฉวีเข้าไปหาพระเมตติยะและพระภุมมชกะ แล้วกล่าวว่า ผมไหว้ขอรับ เมื่อเธอกล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งสองรูปก็มิได้ทักทายปราศรัย แม้ครั้งที่สอง เจ้าวัชฌะลิจฉวีได้กล่าวว่า ผมไหว้ขอรับ แม้ครั้งที่สอง ภิกษุทั้งสองรูปก็มิได้ทักทายปราศรัย แม้ครั้งที่สาม เจ้าวัชฌะลิจฉวีได้กล่าวว่า ผมไหว้ขอรับ แม้ครั้งที่สาม ภิกษุทั้งสองรูปก็มิได้ทักทายปราศรัย

เจ้าวัชฌะลิจฉวีถามว่า

ผมผิดอะไรต่อพระคุณเจ้าอย่างไร ทำไมพระคุณเจ้าจึงไม่ทักทายปราศรัยกับผม

ภิกษุทั้งสองตอบว่า

ก็จริงอย่างนั้นแหละ ท่านวัชฌะ พวกอาตมาถูกพวกพระทัฬหฬัลลบุตร เบียดเบียนอยู่ ท่านยังเพิกเฉยได้

เจ้าวัชฌะลิจฉวีถามว่า.

ผมจะช่วยเหลืออย่างไรขอรับ

ภิกษุกล่าวว่า.

ท่านวัฑฒะ ถ้าท่านเต็มใจช่วย วันนี้พระผู้มีพระภาคต้องให้พระทัฬหฬัลลบุตร
สัก

เจ้าวัฑฒะลิจฉวีถามว่า.

ผมจะทำอย่างไร ผมสามารถจะช่วยให้ด้วยวิธีไหน

ภิกษุกล่าวว่า.

มาเถิด ท่านวัฑฒะ ท่านจงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลอย่างนี้ว่า
กรรมนี้ไม่แนบเนียน ไม่สมควร ทิศที่ไม่มีภัย ไม่มีภัยไร ไม่มีอันตราย บัดนี้กลับมา
มีภัย มีภัยไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมีลมแรงขึ้น ประชาบดีของ
หม่อมฉัน ถูกพระทัฬหฬัลลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟเผา พระพุทธเจ้าข้า

เจ้าวัฑฒะลิจฉวีรับคำของพระเมตติยะและพระภุมมชกะแล้ว เข้าเฝ้าพระผู้มี-
พระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลว่า

พระพุทธเจ้าข้า กรรมนี้ไม่แนบเนียน ไม่สมควร ทิศที่ไม่มีภัย ไม่มีภัยไร ไม่
มีอันตราย บัดนี้ กลับมามีภัย มีภัยไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมี
ลมแรงขึ้น ประชาบดีของหม่อมฉันถูกพระทัฬหฬัลลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟ
เผา พระพุทธเจ้าข้า ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำถาม
นั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระทัฬหฬัลลบุตรว่า

ดูกร ทัฬหะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมตามที่เจ้าวัฑฒะลิจฉวีนี้
กล่าวหา

ท่านพระทัฬหฬัลลบุตรกราบทูลว่า

พระองค์ย่อมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า

แม้ครั้งที่สอง พระผู้มีพระภาค ...

แม้ครั้งที่สาม พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระทัฬหฬัลลบุตรว่า

ดูกร ทัฬหะ เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมตามที่เจ้าวัฑฒะลิจฉวีนี้
กล่าวหา

ท่านพระทัฬหฬัลลบุตรกราบทูลว่า

พระองค์ย่อมทรงทราบว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ทัฬหะ บัณฑิตย่อมไม่กล่าวแก้คำกล่าวหาอย่างนี้ ถ้าเธอทำ จงบอกว่า
ทำ ถ้าไม่ได้ทำ จงบอกว่าไม่ได้ทำ

ท่านพระทัฬหฬัลลบุตรกราบทูลว่า

ตั้งแต่ข้าพระพุทธเจ้าเกิดมาแล้ว แม้โดยความฝัน ก็ยังไม่รู้จักเสพเมถุนธรรม
จะกล่าวไปถึงเมื่อตื่นอยู่เล่า พระพุทธเจ้าข้า

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงคว่ำบาตรเจ้าวัชณะลิจฉวี คือ อย่าให้
คบกับสงฆ์ ฯ

ข้อความต่อไป

องค์แห่งการคว่ำบาตร

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงคว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ:

๑. ขวนขวายเพื่อมิใช่ลามแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อมิใช่ประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่ออยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ดำว่าเบรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย
๕. ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน
๖. กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า
๗. กล่าวติเตียนพระธรรม
๘. กล่าวติเตียนพระสงฆ์

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘
นี้ ฯ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงคว่ำบาตรอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ
พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา

ข้อความต่อไปมีว่า

ข้อ ๑๑๕

ครั้นเวลาเช้า ท่านพระอานนทครองอินทรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปยัง
นิเวศน์ของเจ้าวัฑฒะลิจฉวี ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะเจ้าวัฑฒะลิจฉวีว่า

ท่านวัฑฒะ สงฆ์คว่ำบาตรแก่ท่านแล้ว ท่านคบกับสงฆ์ไม่ได้ พอเจ้าวัฑฒะ-
ลิจฉวีทราบข่าวว่า สงฆ์คว่ำบาตรแก่เราแล้ว เราคบกับสงฆ์ไม่ได้แล้ว ก็สลดล้มลง
ณ ที่นั้นเอง

ที่แรกคงจะคิดว่า ไม่ใช่ความผิดที่ร้ายแรงอะไร แต่อย่าลืมว่า การพูดในสิ่งที่ไม่
จริง ทำให้คนอื่นเสียหาย เสียประโยชน์ และทำให้คนอื่นเข้าใจผิดด้วย เพราะฉะนั้น
มีโทษมากทีเดียว ถึงกับสงฆ์คว่ำบาตรได้

ข้อความต่อไปมีว่า

ขณะนั้น มิตรอำมาตย์ ญาติสาโลหิตของเจ้าวัฑฒะลิจฉวี ได้กล่าวคำนี้กะ
เจ้าวัฑฒะลิจฉวีว่า

ไม่ควร ท่านวัฑฒะ อย่าเศร้าโศก อย่าคร่ำครวญไปนักเลย พวกเราจักให้
พระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์เลื่อมใส

จึงเจ้าวัฑฒะลิจฉวีพร้อมด้วยบุตรภรรยา พร้อมด้วยมิตรอำมาตย์ พร้อมด้วย
ญาติสาโลหิต มีผ้าเปียก มีผมเปียก เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ทบศิระลงแทบ
พระบาทของพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลว่า

พระพุทธเจ้าข้า โทษได้มาถึงหม่อมฉันแล้ว ตามความโง่ ตามความเขลา
ตามอกุศล ขอพระองค์ทรงพระกรุณารับโทษของหม่อมฉัน ที่ได้ใจทพระคุณเจ้า
ทัฬหะมัลลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล โดยความเป็นโทษ เพื่อความสำรวมต่อไปเถิด
พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เชิญเถิด เจ้าวัชณะ โทษได้มาถึงท่านแล้ว ตามความโง่ ตามความเขลา ตามอกุศล ท่านได้เห็นโทษที่ได้โทษทัฬหะมลลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล โดยความเป็นโทษ แล้วทำคืนตามธรรม เราขอรับโทษนั้นของท่าน การที่ท่านเห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วทำคืนตามธรรม ถึงความสำรวมต่อไป นี่เป็นความเจริญในพระอริยวินัย ฯ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้นสงฆ์จงหาบาตรแก่เจ้าวัชณะลิจจวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์ได้

๔๖๖

ข้อความต่อไปมีว่า

องค์แห่งการหยาบช้า

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงหยาบช้าแก่อุบาสก ผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ

๑. ไม่ชวนชวายเป็นผู้มีใช้ลามแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ไม่ชวนชวายเป็นประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ไม่ชวนชวายเป็นอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ไม่ด่าว่าเบียดเบียนภิกษุทั้งหลาย
๕. ไม่ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกร้างกัน
๖. ไม่กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า
๗. ไม่กล่าวติเตียนพระธรรม
๘. ไม่กล่าวติเตียนพระสงฆ์

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้หยาบช้า แก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ นี้ ฯ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงหยาบช้าอย่างนี้

เจ้าวัชระลิจฉวีนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าเฉวียงบ่า กราบทำภิกษุทั้งหลาย นั่งกระหย่งประคองอัญชลี แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า สงฆ์คว่ำบาตรแก่ข้าพเจ้า แล้ว ข้าพเจ้าคบกับสงฆ์ไม่ได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นประพฤติชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ ขอการหยาบช้าของสงฆ์

พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม ฯ

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา

ถ. ในเมื่อพระพุทธเจ้ามีอนาคตังสญาณ คาดการณ์อนาคตได้ ทำไมพระองค์ไม่ทรงบัญญัติพระธรรมวินัยไว้ก่อน ทำไมต้องรอให้เกิดเรื่องขึ้นจึงบัญญัติพระธรรมวินัย เป็นแบบวัวหายแล้วล้อมคอก ขอให้อาจารย์ช่วยอธิบาย

ส. ในพระธรรมวินัยแสดงไว้แล้วว่า ถ้ามูลเหตุยังไม่เกิดขึ้น จะไม่ทรงบัญญัติ แต่เมื่อเหตุเกิดขึ้นแล้ว ทรงประกาศให้เห็นว่า การกระทำเช่นนั้นไม่เหมาะสม ไม่ควรอย่างไร และให้สงฆ์เองเป็นผู้ที่พิจารณาว่า เป็นการกระทำที่สมควรหรือไม่ เมื่อสงฆ์เห็นว่า เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมไม่ควร พระผู้มีพระภาคก็ทรงบัญญัติเป็นพระวินัย ต้องให้พระสงฆ์ทั้งหลายได้เห็นตัวอย่างของการกระทำนั้น และพิจารณาว่าการกระทำนั้นไม่เหมาะสมไม่ควรด้วย

ถ้ายังไม่เกิดเหตุการณ์จริง ๆ ขึ้น แต่ทรงบัญญัติวินัยข้อปลีกย่อยไว้มากมาย ก็จะทำให้คนอื่นเห็นว่า เป็นการขัดเกลายิ่งนัก เป็นเรื่องที่ถูกจิกเกินไป หรืออาจจะเห็นว่า ไม่มีใครจะกระทำผิดอย่างนี้

ต่อเมื่อผู้ใดกระทำผิดอย่างนั้นแล้วจริง ๆ จึงเห็นว่าแม้การกระทำผิดอย่างนั้น ก็มีได้ ก็เป็นได้ แต่ถ้าไม่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริง ๆ บางท่านอาจคิดว่า ไม่มีใครจะกระทำผิดอย่างนี้ได้เลย แต่ความจริง มีการกระทำอย่างนั้นจริง ๆ

มูลเหตุแห่งพระวินัยบัญญัติทั้งหมด เกิดขึ้นจากการกระทำในสิ่งที่ไม่สมควรแก่สมณะทั้งสิ้น พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงบัญญัติเป็นพระวินัย

และถ้าศึกษาในพระวินัยจะเห็นว่า แม้เป็นเพศบรรพชิตแล้ว ตราบใดที่ยังมีกิเลสกันมาก ๆ ไม่ว่าจะเป็นสมณะโน้น หรือสมณีนี่ก็ตาม ก็ย่อมจะกระทำการที่ไม่สมควรต่าง ๆ ได้

ขอกล่าวถึงเรื่องของท่านพระทัพพมัลลบุตร ใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๑ เรื่องพระทัพพมัลลบุตร ข้อ ๕๘๙** มีข้อความว่า

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้นแล ท่านพระทัพพมัลลบุตรมีอายุ ๗ ปีนับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัต คุณสมบัติอย่างใดอย่าง

หนึ่งซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ ท่านได้บรรลุแล้วโดยลำดับทั้งหมด อื่นๆ ท่านไม่มีกรณียก
อะไรที่ยิ่งขึ้นไป หรือกรณียกที่ท่านทำเสร็จแล้ว ก็ไม่ต้องกลับมาสั่งสมอีก ฯ

เป็นกาลสมมติจริง ๆ ที่บุคคลใดก็ตามได้พากเพียรอบรมเจริญสติปัฏฐาน
ในครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ มาแล้ว เมื่อบารมีสมควรที่จะได้รู้แจ้ง
อริยสัจธรรมเป็นพระอรหันต์ ก็สามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอรหันต์ได้
เมื่ออายุได้เพียง ๗ ปี เพราะฉะนั้น ก็ควรที่จะได้เห็นประโยชน์ของการสะสมสติปัฏฐาน
ไปเรื่อย ๆ จนกว่าปัญญาจะรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ
ตามปกติตามความเป็นจริง

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้งนั้น ท่านพระทัฬหฬลบุตรหลีกเร้นอยู่ในที่สงัด ได้เกิดความปริวิตกแห่งใจ
อย่างนี้ว่า เราแลมีอายุ ๗ ปีนับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหันต์ คุณสมบัติอย่างใด
อย่างหนึ่งซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับทุกอย่าง อื่นๆ เราไม่มี
กรณียกอะไรที่ยิ่งขึ้นไป หรือกรณียกที่เราทำเสร็จแล้ว ก็ไม่ต้องกลับมาสั่งสมอีก
เราควรทำความช่วยเหลือแก่สงฆ์อย่างไรหนอ ลำดับนั้น ท่านพระทัฬหฬลบุตรได้คิด
ว่า ฉะนั้น เราควรแต่งตั้งเสนาสนะ และแจกอาหารแก่สงฆ์ ฯ

ไม่ใช่ว่าไม่มีกิจที่ควรทำ ถึงแม้ว่าจะเป็นพระอรหันต์ ไม่มีกุศลกรรม
อกุศลกรรมใด ๆ จะให้ผลต่อไปก็จริง แต่ชีวิตที่ยังเหลืออยู่นี้ ก็ควรที่จะได้เป็น
ประโยชน์แก่พระศาสนา แก่พระภิกษุสงฆ์

ด้วยเหตุนี้ ท่านพระทัฬหฬลบุตรก็เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค และได้กราบทูล
ขอเป็นผู้ที่แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหารแก่สงฆ์ ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ตรัสว่า

ดีละ ดีละ ทัฬหะ ถ้าเช่นนั้น เธอจงแต่งตั้งเสนาสนะ และแจกอาหารแก่สงฆ์
เถิด

ท่านพระทัฬหฬลบุตรทูลรับสนองพระพุทธานุญาตแล้ว ฯ

ต่อไปท่านผู้ฟังจะได้เห็นว่า ถึงแม้ว่าจะเป็นพระภิกษุ แต่ก็มีกรรมที่ต่างกัน

ข้อความต่อไปมีว่า

เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ

ก็โดยสมัยนั้นแล พระเมตติยะและพระภุมมชกะเป็นพระบวชใหม่และมีบุญน้อย เสนาสนะของสงฆ์ชนิดเลวและอาหารอย่างเลว ย่อมตกถึงแก่เธอทั้งสอง ครั้งนั้น ชาวบ้านในพระนครราชคฤห์ชอบถวายเนยใสบ้าง น้ำมันบ้าง แกงที่มีรสดี ๆ บ้าง ซึ่งจัดปรุงเฉพาะพระเถระ ส่วนพระเมตติยะและพระภุมมชกะ เขาถวายอาหารอย่างธรรมดาตามแต่จะหาได้ มีชนิดปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับ เวลาหลังอาหารเธอทั้งสองกลับจากบิณฑบาตแล้ว ทเียวกถามพวกพระเถระว่า

ในโรงฉันของพวกท่านมีอาหารอะไรบ้างขอรับ ในโรงฉันของพวกท่านมีอาหารอะไรบ้างขอรับ

พระเถระบางพวกบอกอย่างนี้ว่า

พวกเรามีเนยใส น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อย ๆ

ส่วนพระเมตติยะและพระภุมมชกะพูดอย่างนี้ว่า

พวกข้าพเจ้าไม่มีอะไรเลยขอรับ มีแต่อาหารอย่างธรรมดาตามแต่จะหาได้ เป็นชนิดปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับ

ถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน จะเดือดร้อนไหม

ถ. ตรงนี้สำคัญมาก ที่พูดกันโดยมาก ระลึกรู้ ๆ เห็นทางตาก็ระลึกรู้ ทางจมูกก็ระลึกรู้ กายสัมผัสก็ระลึกรู้ เมื่อไรจะพ้นไปสักที ตรงนี้สำคัญที่สุด ระลึกรู้ อย่างนั้น ระลึกได้ แต่ใครเป็นผู้พ้น

ส. หมายความว่า เวลานี้ระลึก แต่ไม่พ้นใช่ไหม เวลานี้สติเกิดขึ้นระลึก แต่ไม่พ้นวิญญะใช่ไหม ต้องการพ้นใช่ไหม ระลึกต่อไปอีก

ถ. หมายถึงการปฏิบัติใช่ไหม

ส. มีวิธีเดียว

ถ. แล้วเมื่อไรจะพ้นสักที

ส. เวลาพนักพ้น เรายังไม่พนักไม่พ้น เวลาที่จับด้ามมีด ด้ามมีดยังไม่สีก ทำอย่างไรด้ามมีดจึงจะสีก ก็จับต่อไปอีก จนกว่าจะสีก

ถ. เฉพาะตน

ส. ทุกคนเหมือนกันหมด ใครปฏิบัติ ปัญญาเกิด ละคลายกิเลสไป ลองจับด้ามมีดวันนี้ ด้ามมีดสีก วัฏฏะก็หมดได้

ถ. ในชีวิตนี้ได้ไหม

ส. ก็แล้วแต่ แต่ละคนไม่เหมือนกัน

ถ. พุทธศาสนานี้เกิดมานานแล้ว พระพุทธเจ้าท่านก็ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ทำไมเราจึงจำมากล่าวกันได้

ส. ไม่ได้กล่าวเอง ถ้าไม่มีปรากฏ จดจำสืบต่อกันมาจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ใครจะนึกกล่าวเองขึ้นมาได้ จุดประสงค์ย่อ ๆ ก็มีเพียงเท่านี้ คือ อบรมเจริญต่อไปอีก

ถ. หมายความว่า อบรมนั่นเอง

ส. ต้องอบรมเจริญต่อไปเรื่อย ๆ

ตัวอย่างของธรรมก็มีอยู่เสมอ ไม่จำเป็นที่จะต้องจำกัดอยู่เฉพาะในครั้งพุทธกาล ในครั้งพุทธกาล นามรูปใด ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นบุคคลต่าง ๆ ในครั้งนั้นก็มีปรากฏจารึกให้บุคคลในครั้งนั้นสมัยนี้ได้ฟัง ได้อ่าน ได้พิจารณา ได้เทียบเคียง แม้ชีวิตที่เป็นบุคคลต่าง ๆ ในสมัยนี้ ก็เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เป็นธรรม

ถ. อยากจะเรียนท่านผู้ฟังทั้งที่นี้และทางวิทยุด้วยว่า เท่าที่ฟังอาจารย์บรรยายมา ผมมักจะได้ยินเสมอว่า การเจริญสติปัฏฐานที่ทำเป็นปกติในชีวิตประจำวันนั้น ถ้าหากว่าขบถยนต์แล้วไม่มีทางจะทำได้นั้น ผมใคร่ขอเรียนให้ทราบว่า ผมเองก็ขบถยนต์มาตลอด ขณะนี้ก็ยังขบอยู่ ขบมานานแล้วด้วย และก็ฟังอาจารย์สุจินต์มานานพอสมควร นอกจากนั้นก็ศึกษาธรรมตามตำราบ้าง ฟังทางวิทยุจากหลายอาจารย์บ้าง สรุปว่าก็พอมีความรู้ทางธรรมบ้าง

ผมขอยืนยันว่า การขบถยนต์นั้น สติเกิดได้แน่นอน ที่เกิดได้นั้น ผมก็ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดด้วย คือเกิดเอง จะว่าเกิดเองก็ไม่ถูก แต่เพราะว่าผมได้สั่งสมเหตุปัจจัยที่

จะให้สติเกิด ซึ่งอาจารย์สุจินต์ก็ได้ย้ำย้ำย้ำว่า ธรรมทั้งหลายนั้นย่อมไหลมาแต่เหตุ เพราะฉะนั้น สติที่เกิดขึ้นในขณะที่ชัชรถยนต์นั้น ผมไม่ได้ตั้งใจจะให้เกิด แต่เนื่องจากผมได้ฟังอาจารย์สุจินต์หรือฟังธรรมมาเป็นเหตุเป็นปัจจัย ซึ่งเมื่อฟังแล้ว ก็เห็นประโยชน์ของสติ

ผมคิดว่าการชัชรถยนต์นี้ ปรากฏว่ามีเสียงรถ หรือเสียงอะไรก็แล้วแต่ในถนนมากมายเหลือเกิน บางเสียงเกิดขึ้นแรงผิดปกติ เมื่อเกิดขึ้นมาผิดปกติ สติก็เกิดขึ้นมาทันทีเหมือนกัน จะด้วยเหตุใดก็ไม่ทราบ ก็เกิดขึ้นมาให้ผมระลึกขึ้นมาได้ว่า นี่รูป บางครั้งก็สงสัยว่า เอ นี่จะเป็นไฉนหรือเปล่า บางทีก็รูป บางทีก็นาม ผมก็ยังสงสัยอยู่เรื่อย พอสงสัยว่านาม ผมก็ระลึกว่า ที่ผมสงสัยว่านาม ก็คือนามอีก ก็นาม นามต่อไปเรื่อย ๆ

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมของผมก็เป็นอย่างนี้ แต่ว่าที่สติเกิดนั้น ไม่ใช่เกิดบ่อย ๆ หมายความว่าก็มีบ้าง แต่ไม่บ่อยนัก ไม่ใช่ว่าขึ้นนั่งรถแล้วจะเกิดสติตลอดเวลา ไม่ใช่อย่างนั้นแน่นอน

และถ้าใครว่า ถ้าสติเกิดแล้วจะต้องมีอุบัติเหตุ หรือทำให้เราขาดความระมัดระวังไป ผมคิดว่า ไม่น่าจะเป็นไปได้ ถ้าหากว่าสติเกิดจะทำให้เกิดอุบัติเหตุ หรือเกิดความเสียหาย หรือทำให้เราถึงตาย ผมคิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้เราได้รับวิบากถึงขั้นนั้น คือ ชัชรถไปชนคนตาย หรือว่าตัวเราเองตายไป ผมคิดว่า คงจะไม่ใช่เหตุปัจจัยที่เกิดจากการเจริญสติปัฏฐาน หรือเกิดจากเหตุปัจจัยในการฟังธรรม ปฏิบัติธรรมมาแน่นอน

การเกิดอุบัติเหตุก็ดี หรืออะไรก็ดี เกิดจากวิบากของการทำกรรม จากไหนมาก็ไม่ทราบ จากในอดีตก็แล้วกัน เพราะฉะนั้น ผมยืนยันได้ว่า การที่สติเกิดนี้ ย่อมไม่เกิดอันตรายอย่างแน่นอนที่สุด ถ้าเกิดอันตรายก็ไม่ใช่ว่าเนื่องมาจากสติ

อีกประการหนึ่ง ผมมีปัญหาเรื่องศีลข้อที่ ๑ ที่ผมเคยเรียนถามมาครั้งหนึ่งแล้วว่า สัตว์เล็กสัตว์น้อยที่บ้านผมมากเหลือเกิน โดยเฉพาะมด เพราะฉะนั้น ผมต้อง

ลำบากเหลือเกิน แต่อย่างไรก็แล้วแต่ สัตว์เล็กสัตว์น้อยนี้ผมยังพอหลีกเลี่ยงได้ แต่ผมมาเจอปัญหาเรื่องปลวกขึ้นบ้าน ผมเลยหมดปัญญาที่จะหาทางออก

ตอนที่ผมปลูกบ้าน เขาแนะนำว่า ให้เรียกเจ้าหน้าที่มาใส่ยากำจัดปลวกในบริเวณที่จะสร้างเสียก่อน เพื่อจะไม่ให้เป็นปัญหาต่อไป ผมก็คิดว่า จะเป็นการฆ่าปลวก เราอย่าทำเลย เพราะว่าบ้านเราก็ไม่ใช่บ้านไม้ พื้นก็เทคอนกรีตหมด ปลวกคงขึ้นไม่ได้แน่ ผมก็ปล่อยไป ซึ่งผมก็มั่นใจอยู่ว่า ปลวกไม่ขึ้นบ้านแน่ ส่วนไหนที่เป็นไม้ ผมก็เอายากันปลวกทาไว้เรียบร้อยแล้ว แม้จะต้องลงทุนอะไรบ้าง ผมก็ยอม

แต่เมื่อปลูกบ้านมาได้สักปีหนึ่ง ปลวกขึ้นบ้านจริง ๆ ขึ้นไปบนเพดาน ขึ้นมาจากท่อระบายน้ำ ท่อน้ำทิ้ง แต่ยังไม่ถึงกับกินไม้ เพราะผมทายาเอาไว้ ผมคิดว่าจะเรียกช่างเขามาทิ้งปลวก ถ้าไม่คิดอะไรในสี่ลข้อ ๑ มากนัก ก็คงไม่มีปัญหา แต่ผมก็ลังเล ๆ จนเดี๋ยวนี้ ยังไม่รู้ว่าจะเรียกเขามาทำดีไหม เหนื่อยแหละครับ

ส. ขอนุโมทนาในการปฏิบัติธรรม และจากการปฏิบัติธรรม ก็ทำให้ท่านผู้ฟังที่ปฏิบัติธรรมได้เข้าใจ และแยกลักษณะของผลของกรรมที่จะได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุต่าง ๆ บ้าง หรืออะไรต่าง ๆ ทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ว่าต้องเนื่องมาจากอดีตเหตุแน่ ๆ

สำหรับปัญหาเรื่องปลวก แล้วแต่บุคคล และความมั่นคงในธรรมของแต่ละคน ซึ่งแทนกันไม่ได้ ท่านหนึ่งอาจจะปฏิบัติอย่างนี้ อีกท่านหนึ่งอาจจะปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง บางท่านอาจจะเห็นว่า การปฏิบัติโดยธรรมนั้นตั้งเกินไปสำหรับชีวิตของฆราวาส แล้วแต่ความมั่นคงในจิตใจของท่านจริง ๆ ซึ่งความจริงท่านผู้ถามก็สะสมกุศลมามาก จึงถึงขั้นลังเล ไม่ใช่ถึงขั้นที่จะรีบร้อนกระทำปาณาติบาต

เรื่องของปลวก รู้สึกว่าเป็นเรื่องทดลองความมั่นคงของศีลข้อนี้ ซึ่งแต่ละท่านก็คงจะแก้เหตุการณ์ไปตามสภาพจิตใจของท่าน

ถ. ทำอย่างไรให้ศีลของเราบริสุทธิ์ และให้เรา มีสติที่มั่นคง ยึดมั่นในความดี ทั้ง ๆ ที่ดิฉันเองก็ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง

ส. ก็คงจะเป็นทุกคน ซึ่งดีบ้าง ไม่ดีบ้าง ถ้าดีหมดก็เป็นพระอรหันต์ และการที่จะรักษาศีลได้บริสุทธิ์ครบถ้วนโดยสมบูรณ์ ก็เมื่อบรรลुकุณธรรมเป็นพระโสดาบัน บุคคลเท่านั้น เพราะฉะนั้น สำหรับคนที่ยังไม่ใช่พระโสดาบัน ก็มีข้อที่น่าเห็นใจ

๔๖๗

ถ. โลกธรรม คือ การมีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นอริยธรรมที่ปุถุชนเราอยากได้ พึงปรารถนา และการไม่มีลาภ ไม่มียศ นินทา ทυχ เป็นอริยธรรมที่เราไม่อยากจะได้อีก ไม่ปรารถนา อยากทราบว่า โลกธรรมไม่ครอบงำจิตใจของพระอรหันต์หรือว่าครอบงำ

สุ. ถ้ายังมีชีวิตอยู่ ก็ไม่พ้นจากโลกธรรม ซึ่งผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ก็หลงไปตามโลกธรรม เห็นว่าสำคัญเหลือเกิน ไม่ว่าจะเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ สุข

สำหรับผู้ที่กำลังอบรมเจริญสติปัฏฐาน ขณะใดที่ระลึกถึง ขณะนั้นเป็นการละความยึดถือ และรู้ว่า แม้ลาภ แม้ยศ แม้สรรเสริญ แม้สุขนั้น ก็ไม่ใช่ตัวตน แต่ผู้ที่ไม่ได้อบรมเจริญสติปัฏฐาน ก็ยากเหลือเกินที่จะไม่หวั่นไหวไปกับโลกธรรมทั้ง ๒ ฝ่าย

สำหรับผู้ที่ตั้งกิเลสหมดเป็นสมุจเฉท ไม่เดือดร้อน ไม่หวั่นไหวเลย เพราะว่าท่านประจักษ์ชัดในสภาพที่ไม่ใช่ตัวตน จนดับกิเลสได้หมดสิ้น จึงไม่หวั่นไหว

ทุกท่านจะต้องประสบกับโลกธรรมทั้ง ๒ ฝ่ายอยู่เสมอ แต่จะรับโลกธรรมอย่างไรเพื่อให้ปลอดภัย ไม่หวั่นไหว ไม่ทุกข์นัก เพราะฉะนั้น การที่จะเป็นทุกข์น้อยลง ก็ด้วยการที่ปัญญาเกิด รู้ชัดในสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริงยิ่งขึ้น

เรื่องของโลกธรรมนั้น เป็นเรื่องของความหวัง ซึ่งท่านก็คงจะหวังเฉพาะโลกธรรมฝ่ายดี คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข แต่ถ้าท่านพิจารณาให้ละเอียด จะเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นจะมีได้ ก็เพียงในความคิดเท่านั้นเอง

ถ้าสติเกิดขึ้นระลึกถึงจริง ๆ ว่า ขณะนั้นเป็นเพียงสภาพนามธรรมที่คิด เมื่อความคิดในเรื่องราวบุคคลวัตถุสิ่งของต่าง ๆ นั้นดับไป เรื่องราวบุคคลวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ก็ไม่ปรากฏ ก็จะทราบได้ว่า เพียงความคิดเท่านั้นที่เกิดขึ้น และก็ดับไป

แต่เพราะว่าสติไม่เกิด ไม่ระลึก ไม่รู้สภาพของนามธรรมที่คิด จึงทำให้เกิดความหวังมากมายเหลือเกิน

สำหรับ **อุโบสถศีล ข้อที่ ๒** ซึ่งมีข้อความว่า

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ตระหนักชัดดังนี้ว่า พระอรหันต์ทั้งหลายละ
อกิณนาทาน งดเว้นจากอกิณนาทาน ถือเอาแต่สิ่งของที่เขาให้ หวังแต่สิ่งของที่เขาให้
มีตนไม่เป็นขโมย สะอาดอยู่ตลอดชีวิต ในวันนี้ แม้เราก็จละอกิณนาทาน งดเว้นจาก
อกิณนาทาน ถือเอาแต่สิ่งของที่เขาให้ หวังแต่สิ่งของที่เขาให้ มีตนไม่เป็นขโมย
สะอาดอยู่ ตลอดคืนและวันนี้ เราเชื่อว่ากระทำตามพระอรหันต์แม้ด้วยองค์นี้ และ
อุโบสถเชื่อว่าจักเป็นอันเราเข้าอยู่แล้ว อุโบสถประกอบด้วยองค์ที่ ๒ นี้ ๕

ตามปกติที่ไม่ได้รักษาอุโบสถศีล หวังอะไรบ้างไหม หรือหวังอะไรจากใครบ้าง
หรือเปล่า หวังอะไรจากมารดาบิดาบ้างไหม หวังอะไรจากมิตรสหายบ้างไหม หวัง
อะไรจากกิจการงานที่ได้ประกอบไปบ้างไหม นี่เป็นเรื่องที่พิสูจน์ให้เห็นถึงกิเลสว่า
กิเลสนี้มากหรือน้อยอย่างไร แต่ผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานจะรู้ว่า หวังหรือไม่หวัง ก็มี
เหตุปัจจัยที่จะให้ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้ลิ้มรส ได้รู้โผฏฐัพพะ และกัณฑ์ไป

เพราะฉะนั้น การที่จะงดเว้นจากอกิณนาทาน ไม่ถือเอาวัตถุที่เจ้าของไม่ได้ให้
นั้น ต้องมาจากการไม่หวังในสิ่งที่เจ้าของไม่ได้ให้

เขาให้แล้วหรือยัง ไม่ว่าจะเป็นมารดาบิดา ญาติพี่น้อง ที่ท่านหวังจะได้อะไรก็
ตาม เมื่อเขายังไม่ได้ให้ แต่ท่านหวังที่จะได้รับ ก็แล้วแต่ว่าจะเป็นไปตามกำลังของ
กิเลสขั้นใด ถ้าเป็นกิเลสขั้นที่มีกำลังแรงกล้า ท่านก็สามารถที่จะกระทำอกิณนาทาน
คือ ถือเอาวัตถุที่เจ้าของไม่ได้ให้

เพราะฉะนั้น การที่จะขาดเกลา การที่จะละ ก็โดยการที่ไม่หวังในสิ่งที่บุคคลอื่น
ยังไม่ได้ให้ อาจจะมีบุคคลที่เคยเคยปากว่าจะให้อะไรกับท่าน และท่านเกิดความหวัง
ขึ้นใหม่ว่าจะได้ ดีใจไหมที่จะได้ เขายังไม่ได้ให้ แต่ความหวังเกิดขึ้นแล้ว

สำหรับเรื่องของความหวังนี้ ถ้าปัญญายังไม่สมบูรณ์ถึงขั้นที่จะดับกิเลสได้เป็น
สมุจเฉทแล้ว ก็ยากเหลือเกินที่จะดับความหวัง หรือที่จะละคลายบรรเทาความหวัง

ขอกล่าวถึงเรื่องของท่านพระเมตติยะและท่านพระภุมมชกะต่อ

ใน พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๑ เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ
ข้อ ๕๙๕ มีข้อความว่า

สมัยต่อมา คหบดีผู้ชอบถวายอาหารที่ดี ถวายภัตตาหารวันละ ๔ ที่แก่สงฆ์
เป็นนิตยภัต เขาพร้อมด้วยบุตรภรรยาอังคาสอยู่ใกล้ ๆ ในโรงฉัน คนอื่น ๆ ย่อมถาม
ด้วยข้าวสุก กับข้าว น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อย ๆ

ข้อ ๕๙๖

คราวนั้น ภัตตูกุเทศก์ได้แสดงภัตตาหารของคหบดี ผู้ชอบถวายอาหารที่ดีแก่
พระเมตติยะและพระภุมมชกะเพื่อฉันในวันรุ่งขึ้น

ท่านภัตตูกุเทศก์ คือ ท่านพระทัฬหฬลบุตร ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดเสนาสนะ
และภัตตาหารสำหรับพระภิกษุสงฆ์

ข้อความต่อไปมีว่า

ขณะนั้น ท่านคหบดีไปสู่อารามด้วยกรณีะบางอย่าง เข้าไปหาท่านพระทัฬหฬลบุตร
นมัสการแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระทัฬหฬลบุตรแสดง
ธรรมีกถาให้ท่านคหบดีผู้ฟังแล้ว ให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่าเริง

ครั้นแล้ว คหบดีเรียนถามว่า

พระคุณเจ้าแสดงภัตตาหารเพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ที่เรือนของกระผมแก่ใครขอรับ

ท่านพระทัฬหฬลบุตรตอบว่า

อาตมาแสดงให้แก่พระเมตติยะกับพระภุมมชกะแล้ว

ขณะนั้นคหบดีมีความเสียใจว่า ไฉนภิกษุลามกจักฉันภัตตาหารในเรือนเราเล่า
แล้วไปเรือนสังฆญิกคนรับใช้ไว้ว่า

แม่สาวใช้ เจ้าจงจัดอาสนะไว้ที่ซุ้มประตู แล้วอังคาสภิกษุผู้จะมาฉันภัตตาหาร
ในวันพรุ่งนี้ด้วยปลายข้าว มีน้ำผักดองเป็นกับ

หญิงคนใช้รับคำของคหบดีแล้ว

ครั้งนั้น พระเมตติยะและพระภุมมชกะกล่าวแก่กันว่า

คุณ เมื่อวานนี้ ท่านภัตตทุเทศก์แสดงภัตตาหารของคหบดีให้พวกเรา พู้งี้ คหบดีพร้อมด้วยบุตรภรรยาจก้องคาสพวกเราอยู่ใกล้ ๆ คนอื่น ๆ จักถามด้วยข้าวสุก กับข้าว น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อย ๆ

เพราะความดีใจนั้นแล ตกกลางคืนภิกษุ ๒ รูปนั้น นอนหลับไม่เต็มตื่น

แสดงให้เห็นถึงเรื่องของกรรมจริง ๆ เมื่อท่านเป็นผู้ที่มีบุญน้อย ท่านก็ได้ เสนาสนะที่เลวและภัตตาหารที่เลว แม้คหบดีเป็นผู้ที่ถวายภัตตาหารวันละ ๔ ที่แก่สงฆ์ เป็นนิตยภัต ก็มีอันทำให้คหบดีได้เข้าไปสู่อารามของท่านพระทัฬหฬลบุตรด้วย ภาระบางอย่าง และยังได้กราบเรียนถามท่านว่า ท่านแสดงภัตตาหารเพื่อฉันในวันรุ่งขึ้นแก่ใคร ซึ่งเมื่อทราบว่าเป็นท่านพระเมตติยะและท่านพระภุมมชกะ คหบดีนั้นก็เสียใจที่จะได้ภิกษุลามกนั้นฉันภัตตาหารในเรือน ถึงกับสั่งหญิงรับใช้ให้จัดอาสนะไว้ที่ซุ้มประตู ไม่ให้เข้าไปถึงในบ้าน และยังให้ถวายเพียงปลายข้าวที่มีน้ำผักดองเป็นกับ

สำหรับท่านพระเมตติยะและท่านพระภุมมชกะ ก็เป็นคู่หนึ่งของพระภิกษุ จัณฑคีย์ ซึ่งมีด้วยกัน ๖ ท่าน คือ ท่านพระปณทุกะและท่านพระโลหิตกะ คู่หนึ่ง ท่านทั้งสองนี้อยู่ที่เมืองสาวัตถี ซึ่งก็เคยเป็นภิกษุที่ล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแล้ว แต่ ว่าไม่ได้เป็นต้นบัญญัติ

ท่านพระเมตติยะและท่านพระภุมมชกะ คู่หนึ่ง ท่านทั้งสองอยู่ที่กรุงราชคฤห์ เคยล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแล้ว และทั้งเป็นต้นบัญญัติด้วย

ท่านพระอัสสชิและท่านพระปุนัพพสุกะ อีกคู่หนึ่ง อยู่ที่กัฏฐาคีรีชนบท ซึ่งเป็น ภิกษุที่เคยล่วงสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแล้ว ทั้งเป็นต้นบัญญัติด้วย

เพราะฉะนั้น เมื่อท่านคหบดีได้ทราบว่า ท่านพระเมตติยะและท่านพระภุมมชกะจะไปสู่เรือนของท่านก็เสียใจ

ซึ่งท่านพระเมตติยะและท่านพระภุมมชกะก็ยังมีกิเลส ยังไม่ได้ดับกิเลส เพราะฉะนั้น ก็มีความหวังในรสที่จะได้ในวันรุ่งขึ้น จนถึงกับนอนหลับไม่เต็มตื่น

ใครเคยเป็นอย่างนี้บ้างไหม ในอดีต ท่านแสดงชีวิตจริง เป็นนามธรรม เป็น รูปธรรมที่สะสมมาเป็นปัจจัย ก็เกิดขึ้นเป็นไปอย่างนั้น ซึ่งชีวิตจริง ๆ นั้นวิจิตรมาก

ตลอดกาลสมัย ไม่ใช่เฉพาะในครั้งที่ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎกเท่านั้น ชีวิตของแต่ละท่านในครั้งนั้น ย่อมเตือนให้ท่านผู้ฟังพิจารณาตนเองว่า เคยเป็นอย่างนี้บ้างไหม

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้นเวลาเช้า พระเมตติยะและพระภุมมชกะครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเดินเข้าไปยังนิเวศน์ของท่านคหบดี หญิงคนรับใช้นั้น ได้แลเห็นพระเมตติยะและพระภุมมชกะกำลังเดินมาแต่ไกล ครั้นแล้วจึงบุอาสนะถวายเป็นที่ชุ่มประดู แล้วกล่าวว่า

นิมนต์นั่งเจ้าค่ะ

จึงพระเมตติยะและพระภุมมชกะนี้กว่า ภัตตาหารคงจะยังไม่เสร็จเป็นแน่ เขาจึงให้เรานั่งพักที่ชุ่มประดูก่อน

ขณะนั้น หญิงคนรับใช้ได้นำอาหารปลายข้าวซึ่งมีน้ำผักดองเป็นกับเข้าไประวายเป็นถวายเป็นที่ชุ่มประดู

นิมนต์ฉันเถิดเจ้าค่ะ

แม้เขาจะนิมนต์ให้ที่นั่งที่อาสนะซึ่งเขาบุถวายเป็นที่ชุ่มประดู ก็ยังไม่หมดความหวัง เพราะคิดว่าภัตตาหารคงจะยังไม่เสร็จเป็นแน่ เขาจึงได้ให้นั่งคอยอยู่ที่นั่น นี่ลักษณะของความหวังจริง ๆ เป็นอย่างนี้ ตราบใดที่ยังไม่ได้รับจริง ๆ ก็เต็มไปด้วยความหวังอย่างนี้อยู่เรื่อย ๆ

ข้อความต่อไปมีว่า

ภิกษุกล่าวว่า

น้องหญิง พวกฉันเป็นพระรับนิตยภัตจะ

กลัวเขาจะไม่ทราบว่าเป็นใคร จึงได้ถวายเป็นที่ชุ่มประดูแต่เพียงปลายข้าวซึ่งมีน้ำผักดองเป็นกับ

หญิงคนรับใช้กล่าวว่า

ดิฉันทราบว่า พระคุณเจ้าเป็นพระรับนิยัตเจ้าค่ะ แต่เมื่อวานนี้เอง ท่านคหบดีได้สั่งดิฉันไว้ว่า แม่สาวใช้ เจ้าจงจัดอาสนะไว้ที่ซุ้มประตู แล้วอังกษณิกะผู้จะมาฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ด้วยปลายข้าวมีน้ำผักดองเป็นกับ นิมนต์ฉันเถิดเจ้าค่ะ

พระเมตติยะและพระภุมมชกะพูดกันว่า

คุณ เมื่อวานนี้เอง ท่านคหบดีไปสู่อารามที่สำนักพระทัตพมัลลบุตร พวกเราคงถูกพระทัตพมัลลบุตรยุ้งในสำนักคหบดีเป็นแน่

เพราะความเสียใจนั้นแล ภิกษุทั้งสองรูปนั้นฉันไม่อิ่ม ครั้นเวลาหลังอาหารกลับจากบิณฑบาตไปสู่อาราม เก็บบาตรจีวรแล้ว นั่งรัดเข้าด้วยผ้าสังฆาฏิอยู่ภายนอกซุ้มประตูอาราม นิ่งอั้น เก้อเขิน คอดก ก้มหน้า ชบเซา ไม่พูดจา ฯ

เจริญสติปัฏฐานหรือเปล่า

ถ้าเป็นผู้ที่มีปกติระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ก็จะละคลายความยินดียินร้าย เพราะรู้ว่าเป็นกรรมที่ได้กระทำไว้ จึงเป็นปัจจัยให้ได้รับรสต่าง ๆ หรือว่าเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ยินเสียงต่าง ๆ เหล่านั้น

แต่พระเมตติยะและพระภุมมชกะไม่ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ก็ย่อมมีกิเลสทำให้เข้าใจผิดคิดว่า ท่านพระทัตพมัลลบุตรคงจะยุ้งคหบดีผู้นั้น

นี่ก็เป็นกรรมซึ่งเกิดขึ้นเพราะกิเลส และก็มิรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง จึงทำให้คิดผิด เข้าใจผิด และขั้นต่อไปก็จะถึงการปฏิบัติผิดด้วย

คนที่คิดผิด เห็นผิด ก็ไม่ใช่มีเพียง ๒ คน แต่ย่อมมีพรรคพวกเพื่อนฝูงมากมายเหมือนกันที่จะคิดผิด เห็นผิดเช่นเดียวกัน

ข้อความต่อไปมีว่า

ภิกษุณีเมตติยาไปเยี่ยม

คราวนั้น ภิกษุณีเมตติยาเข้าไปหาพระเมตติยะและพระภุมมชกะ แล้วได้กล่าวว่า ดิฉันไหว้เจ้าค่ะ เมื่อนางกล่าวอย่างนั้นแล้ว ภิกษุทั้งสองรูปก็ได้ทักทายปราศรัย แม้ครั้งที่สอง ... แม้ครั้งที่สาม นางก็ได้กล่าวว่า ดิฉันไหว้เจ้าค่ะ แม้ครั้งที่สาม ภิกษุทั้งสองรูปก็ได้ทักทายปราศรัย

ภิกษุณีเมตติยาถามว่า

ดิฉันผิดต่อพระคุณเจ้าอย่างไร ทำไมพระคุณเจ้าจึงไม่ทักทายนปราชญ์กับดิฉัน

ภิกษุทั้งสองตอบว่า

ก็จริงอย่างนั้นแหละ น้องหญิง พวกเราถูกพระทัฬหฬลบุตรเบียดเบียนอยู่
เธอยังเพิกเฉยได้

ภิกษุณีเมตติยาถามว่า

ดิฉันจะช่วยเหลืออย่างไรเจ้าคะ

ภิกษุกล่าววว่า

น้องหญิง ถ้าเธอเต็มใจช่วย วันนี้พระผู้มีพระภาคต้องให้พระทัฬหฬลบุตรสึก

ภิกษุณีเมตติยาถามว่า

ดิฉันจะทำอย่างไร ดิฉันสามารถจะช่วยเหลือได้ด้วยวิธีไหน

นี่เป็นความคิดของคนพาล เป็นวิธีของคนพาล

ภิกษุกล่าววว่า

มาเถิดน้องหญิง เธอจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลอย่างนี้ว่า กรรมนี้
ไม่แนบเนียน ไม่สมควร ทิศาที่ไม่มีภัย ไม่มีภัยไร ไม่มีอันตราย บัดนี้กลับมาภัย
มีภัยไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมาลมแรงขึ้น หม่อมฉันถูก
พระคุณเจ้าทัฬหฬลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟเผา พระพุทธเจ้าข้า

นางรับคำของภิกษุทั้งสอง แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้ว
ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลว่า

พระพุทธเจ้าข้า กรรมนี้ไม่แนบเนียน ไม่สมควร ทิศาที่ไม่มีภัย ไม่มีภัยไร ไม่
มีอันตราย บัดนี้กลับมาภัย มีภัยไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมา
ลมแรงขึ้น หม่อมฉันถูกพระคุณเจ้าทัฬหฬลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟเผา
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงประชุมสงฆ์สอบถาม และก็ปรากฏตามความเป็น
จริงว่า ไม่ใช่ความผิดของท่านพระทัฬหฬลบุตร

ท่านผู้ฟังก็ให้เห็นความหวังของบุคคลที่ยังมีกิเลส ซึ่งทำให้เกิดความคิดที่ผิด และได้กระทำความผิด

เพราะฉะนั้น สำหรับผู้ที่จะรักษาอุโบสถศีลประกอบด้วยองค์ ๘ ในข้อที่ ๒ ก็ควรที่จะขัดเกลาจิตใจตามข้อความที่ว่า

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ตระหนักชัดดังนี้ว่า พระอรหันต์ทั้งหลายละ
อทินนาทาน งดเว้นจากอทินนาทาน ถือเอาแต่สิ่งของที่เขาให้ หวังแต่สิ่งของที่เขาให้
มีตนไม่เป็นขโมย สะอาดอยู่ตลอดชีวิต ในวันนี้ แม้เราก็ละอทินนาทาน งดเว้นจาก
อทินนาทาน ถือเอาแต่สิ่งของที่เขาให้ หวังแต่สิ่งของที่เขาให้ มีตนไม่เป็นขโมย
สะอาดอยู่ ตลอดคืนและวันนี้ เราเชื่อว่ากระทำตามพระอรหันต์แม้ด้วยองค์นี้ และ
อุโบสถชื่อว่าจักเป็นอันเราเข้าอยู่แล้ว อุโบสถประกอบด้วยองค์ที่ ๒ นี้ ๆ

๔๖๘

ณ. ผมมีประสบการณ์ในเรื่องที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ เช่น เราไปร้านอาหาร เขาตั้งกล่องไม้จิ้มฟันก็ดี ถ้วยที่ใส่กระดาษเช็ดปากก็ดี ที่จริงเขาก็ตั้งไว้เพื่อบริการลูกค้าของเขานั้นแหละ ถ้าเราไปอุดหนุนในร้านเขา และถือเอาโดยไม่ต้องบอกเจ้าของ ในลักษณะนี้ผมเข้าใจว่า คงจะไม่เข้าในลักษณะที่ว่า ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ เพราะเจ้าของมีเจตนาตั้งไว้เพื่อบริการลูกค้าอยู่แล้ว

แต่วันหนึ่ง ผมเข้าไปแต่ไม่ได้อุดหนุนอะไรเขา เห็นไม้จิ้มฟันเขาตั้งไว้ ก็เลยถือเอามา เจ้าของเขาก็ไม่รู้ไม่เห็นอะไร แต่ถึงเห็น เขาก็ไม่ว่าหรอก

แต่ภายหลังมาคิดพิจารณาว่า แบบนี้จะเข้าลักษณะที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้หรือเปล่า ก็ยังสงสัยอยู่

ส. วันนั้นรักษาศีลอุโบสถหรือเปล่า

บางท่านรักษาศีล ๕ เป็นนิจศีล ท่านก็รู้ว่า สิ่งใดที่ไม่ควรจะถือเอามาเป็นของท่าน แต่เพราะการหลงลืมสติ หิริโอตตัปปะในขณะนั้นจึงไม่เกิดขึ้น หลังจากเหตุการณ์นั้นผ่านไปแล้ว ท่านอาจจะระลึกได้ที่หลัง และพิจารณาเหตุและผลของกรรมจริง ๆ ว่า เป็นการผิดศีลหรือเปล่า เป็นโทษที่เบาหรือว่าเป็นโทษที่แรงเพียงไรหรือไม่ ถ้าเกิดหิริ แม้ไม้จิ้มฟันอันเดียวซึ่งไม่ใช่ของท่าน ท่านก็ไม่หยิบ นั่นแสดงถึงหิริ

เพราะฉะนั้น เรื่องของแต่ละท่าน จะเห็นได้จากการประพฤติทางกาย ทางวาจาว่า เป็นผู้ที่สะสมเหตุปัจจัยมาอย่างไร ที่จะแสดงกายกรรมอย่างไร วจีกรรมอย่างไร ก็ส่องสะท้อนถึงการสะสมของเหตุปัจจัย

ถ้าท่านสะสมเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดหิริโอตตัปปะแม้ในสิ่งเล็กน้อยที่สุด คนอื่นก็จะสังเกตได้ ตัวท่านเองก็ทราบวาทะที่ไม่กระทำเพราะเกิดหิริโอตตัปปะในขณะนั้นทันที ก็เป็นเรื่องจริง เรื่องธรรมดา ซึ่งบางครั้งหิริโอตตัปปะก็เกิด บางครั้งก็ไม่เกิด แต่อาศัยที่ท่านเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน จึงทำให้สติเกิดขึ้นระลึกไว้ในภายหลังว่า เมื่อครั้ง

หิริโศตตปปะไม่เกิด และต่อไปเวลาที่จะวิริติ ท่านก็จะรู้ว่า เพราะหิริโศตตปปะเกิด จึงได้วิริติ

สำหรับเรื่องของ การขัดเกลา ละการติด ละการหวังในลาภ ในวัตถุปัจจัยนั้น ยากมาก ไม่เฉพาะฆราวาส แม้แต่ผู้ที่มีเจตนาสละเพศฆราวาสสู่เพศบรรพชิต เมื่อ การอบรมเจริญสติปัญญา ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะถึงขั้นดับกิเลสได้ กิเลสย่อมมีกำลังทำให้ ล่วงกายทุจริตและวจีทุจริต ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงได้ทรงบัญญัติข้อ ประพฤติปฏิบัติเป็นพระวินัยบัญญัติสำหรับพระภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี ผู้ที่มุ่งจะขัดเกลากิเลส มุ่งที่จะละคลายความพอใจในกาม คือ ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ไว้มากและโดยละเอียดทีเดียว พร้อมทั้งธรรม คือ การอบรม เจริญสติปัญญา ด้วย เพราะถ้ามีแต่พระวินัยบัญญัติ โดยไม่อบรมเจริญธรรม คือ สติปัญญา ด้วย สติก็จะไม่เกิดขึ้นวิริติกิเลส ซึ่งมีปัจจัยที่จะเกิดขึ้นเป็นวจีทุจริต หรือ กายทุจริต

การที่ได้อบรมเจริญสติปัญญา บ่อย ๆ เนือง ๆ จะทำให้สติเกิดขึ้น วิริติวจีทุจริต กายทุจริต และประพฤติเป็นไปตามพระวินัยที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติ ซึ่งกว่า จะได้บรรลุคุณธรรมเป็นขั้น ๆ จนถึงความเป็นพระอรหันต์นั้น จะยากสักแค่ไหน แม้แต่ ในการวิริติเล็ก ๆ น้อย ๆ ในวัตถุน้อย ๆ น้อย ๆ

บรรพชิตที่ละอาคารบ้านเรือน พยายามที่จะละความหวังในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ต้องขัดเกลาทั้งธรรมและวินัย เพื่อที่จะละคลายการติดในวัตถุ ซึ่งโดย พระวินัยบัญญัติ แม้แต่ในการที่จะรับปัจจัยจากฆราวาส ก็จะต้องรับด้วยการขัดเกลา กิเลสตามพระวินัยบัญญัติด้วย เพราะคำว่า ภิกษุ แม้จะหมายถึงผู้ขอก็จริง แต่โดย ความหมายไม่ใช่ขออย่างธรรมดา แต่จะขอหรือรับเฉพาะจากผู้ที่มีศรัทธาเท่านั้น ซึ่ง จะรู้ได้จากการนิมนต์พระภิกษุ ที่จะให้รับปัจจัยนั้น ต้องนิมนต์ให้ถูกต้องด้วย

ขอกล่าวถึงข้อความใน **ทุดิยสมันตปาสาทิกาแปล คณโกชนสิกขาบทที่ ๒ ว่าด้วยนิมนต์พระรับภิกษา** เพื่อจะเป็นประโยชน์สำหรับฆราวาสในการนิมนต์ พระภิกษุ ข้อความมีว่า

เพราะฉะนั้น ถ้าคนบางคนถูกผู้ประสงค์จะทำสังฆมัต วานไปเพื่อต้องการให้นิมนต์ (พระ) มายังวิหาร ไม่กล่าวว่า ท่านขอรับ พຼ່ງนี้ฉันนั้รับภิกษาในเรือนของพวกกระผม แต่กล่าวว่า นิมนต์ท่านรับภักดีดี ว่า นิมนต์ท่านรับสังฆมัตดีดี ว่า ขอสงฆ์จงรับภักดีดี พระภักตทุทเทสก์พึงเป็นผู้ฉลาด พึงเปลื้องพวกภิกษุผู้รับนิมนต์จากคณโฆชนั้ พึงเปลื้องภิกษุพวกถือปณิธิปาติภรตุดังค้จากความแตกแห่งรุดงค์

คืออย่างไร คือ พระภักตทุทเทสก์พึงกล่าวอย่างนี้ก่อนว่า พຼ່ງนี้ไม่อาจ (รับ) อุบาสก เมื่ออุบาสกกล่าวว่า มะรึนนี้ ขอรับ พึงกล่าวว่า มะรึนนี้ก็ไม่อาจ (รับได้) อุบาสกเลื่อนไปอย่างนี้ แม้จนถึงถึงเดือน พระภักตทุทเทสก์พึงพูดอีกว่า ท่านพูดอะไร ถ้าแม่นั้อุบาสกพูดย้าอีกว่า นิมนต์ท่านรับสังฆมัต

ลำดับนั้น พระภักตทุทเทสก์พึงทำไขว้เขวไปอย่างนี้ว่า อุบาสกจงทำดอกไม้นี้ จงทำหญ้านี้ ให้เป็นกับปิยะก่อน แล้วย้อนถามอีกว่า ท่านพูดอะไร

นี่เป็นการเตือนทางอ้อม ให้นิมนต์ให้ถูกต้อง

ถ้าแม่นั้เขายังพูดซ้ำแม้อย่างนั้นนั้นแหละ พึงกล่าวว่า ผู้มีอายุ ท่านจักไม่ได้ พระมหาเถระผู้ถือปณิธิบาตเป็นวัตร ท่านจักได้พวกสามเณร

และเมื่อเขาถามว่า ท่านขอรับ พวกคณในบ้านโน้นและบ้านโน้น นิมนต์ให้พระคณเจ้าผู้เจริญฉัน มิใช่หรือ ผมจะไม่ได้ เพราะเหตุไร พึงกล่าวว่า พวกเขารู้จักนิมนต์ (ส่วน) ท่านไม่รู้จักนิมนต์

เขาถามว่า ท่านขอรับ พวกเขานิมนต์อย่างไร พึงกล่าวว่า พวกเขากล่าวอย่างนี้ว่า นิมนต์รับภิกษาของพวกกระผมขอรับ ถ้าแม่นั้เขากล่าวเหมือนอย่างทีพูดนั้นแล การนิมนต์นั้นสมควร

ลำบากใหม่ ชัดเกลาหรือเปล่า เป็นเรื่องทีจะต้องทราบถึงเหตุผลจริง ๆ แมแต่ในการนิมนต์ ถ้าจะกระทำให้ถูกต้องแล้วควรจะเป็นอย่างไร ซึ่เป็นเรื่องของการขัดเกลาการติดในรสอาหาร

สำหรับชาวบ้าน เพียงแต่อนุญาตให้ หรือใครให้ ก็สามารถทีจะรับสิ่งของทีเขาให้ได้ ถือเอาได้ แต่สำหรับภิกษุไม่ได้เลย ต้องเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติจริง ๆ ซึ่

แสดงให้เห็นว่า เป็นการได้มาด้วยความบริสุทธิ์สะอาดจริง ๆ ไม่ใช่เพียงได้รับอนุญาตจากฆราวาสแล้วถือเอาได้

ข้อความต่อไป ใน **ทุตติยสมันตปาสาทิกาแปล ทันทโปณสิกขาบทที่ ๑๐ ว่าด้วยการประเคนและการรับประเคน** ซึ่งเป็นเรื่องระหว่างฆราวาสและบรรพชิต ไม่ใช่เพียงแต่เขากล่าวว่าจะถวาย ก็ถือเอาทันทีได้ แต่ต้องมีการน้อมให้อย่างถูกต้องด้วย ภิกษุจึงจะถือได้ ข้อความมีว่า

ก็ในนิเทศแห่งบทว่า ทิณฺณํ นํมํ มีวินิจจยดังนี้

ข้อว่า กาเยน วา กายปฏิพัฑฺฒเณ วา นิสุสฺสคฺคิเยน วา เทนฺเต ได้แก่ เมื่อคนอื่นเขาให้อยู่อย่างนี้ (คือ ให้อยู่ด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย หรือด้วยการโยนให้)

โยนให้ เป็นการประเคนหรือเปล่า เป็น เพราะว่าบางครั้ง บางเหตุการณ์ ไม่สามารถจะใช้วิธีอื่นได้เลย เพราะฉะนั้น จึงทรงอนุญาตไว้ด้วย

ข้อความต่อไปมีว่า

ข้อว่า หตฺถปาเสฐฺฐิตฺติ กาเยน วา กายปฏิพัฑฺฒเณ วา ปฏิคฺคณฺหาติ มีความว่า ถ้าภิกษุอยู่ในหัตถปาสมิลักษณะดังกล่าวแล้วในก่อน รับประเคนของนั้นที่เขาให้อยู่อย่างนั้น ขั้นที่สุดแม้จะรองรับด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย วัตถุนั้นที่รับประเคนแล้ว อย่างนี้ท่านเรียกชื่อว่าของที่เขาให้ ของที่เขาเสียสละด้วยคำว่า ท่านจงถือเอาของนี้ ของนี้จึงเป็นของท่านเป็นต้น ท่านไม่เรียกชื่อว่าของที่เขาให้

สำหรับท่านที่จะถวายอะไรแก่พระภิกษุ อย่าเพียงเอ่ยด้วยวาจา จะต้องประเคนด้วย

ข้อความต่อไปมีว่า

บทว่า อทิณฺณํ มีความว่า เขาไม่ได้ให้ด้วยกาย ของเนื่องด้วยกาย และการโยนให้อย่างใดอย่างหนึ่ง แก่ภิกษุผู้รับด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย

จริงอยู่ พระผู้มีพระภาคทรงหมายเอาของที่เขายังไม่ได้ให้ นี่แหละ จึงตรัสไว้ในบท
ภาชนะว่า ชื่อว่าของที่เขายังไม่ได้ให้ ท่านเรียกว่าของที่ยังมิได้รับพระเคน

แต่ในทฎิยปาราคิกตรัสว่า ชื่อว่าของที่เขายังไม่ได้ให้ ท่านเรียกทรัพย์ที่ผู้อื่นหวง
แหน

เพราะฉะนั้น การที่ท่านถือเอาโดยพลการ ก็เป็นการไม่สมควร ท่านควรจะถือ
ว่า ของใดที่เขาไม่ได้ให้ ชื่อว่าเป็นของที่เขาหวงแหน ไม่ใช่คิดว่า เขาไม่ได้ให้ แต่เขาก็
คงจะไม่หวง ของอะไรทั้งนั้นที่เขาไม่ได้ให้ เป็นของที่เขาหวงแหนอยู่

ข้อความต่อไปมีว่า

บรรดานิเทศเหล่านั้น บทว่า กาเยน มีความว่า ที่เขาให้ด้วยบรรดาสิริรา-
วียะอย่างใดอย่างหนึ่ง มีมือเป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่ง ขั้นที่สุดแม้ด้วยนิ้วเท้า ก็
เป็นอันชื่อว่า เขาให้แล้วด้วยกาย

ไม่ได้หมายความว่า ท่านควรจะทำอย่างนั้น แต่ถ้ามีความจำเป็น มีเหตุการณ์
ต่าง ๆ ไม่มีวิธีอื่นอีกแล้ว และท่านปรารถนาที่จะถวาย มีความจำเป็นถึงอย่างนั้น
ที่จะต้องพระเคนแม้ด้วยนิ้วเท้า ก็กระทำได้ด้วยความเคารพ ชื่อว่าเป็นการพระเคน
แต่ถ้าไม่ให้ด้วยกาย หรือของที่เนื่องด้วยกาย ถือว่าภิกษุยังรับไม่ได้ เพราะว่าจะยังไม่ได้
พระเคนตามพระวินัย ต้องขัดเกลาความหวังถึงขั้นนั้น

ข้อความต่อไปมีว่า

แม้ในการรับพระเคน ก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน แท้จริงของที่ภิกษุรับพระเคน
ด้วยสิริราวียะ (ส่วนแห่งร่างกาย) ส่วนใดส่วนหนึ่ง จัดว่ารับพระเคนแล้วด้วยกาย
เหมือนกัน ถ้าแม้เขาให้ของที่ต้องทำการนัตถุ ภิกษุอาพาธไม่อาจนัตถุเข้าทางช่อง
จมูกได้เลย รับเข้าทางปากได้ (รับพระเคนทางปากได้) ความจริง เพียงความใส่ใจ
เท่านั้น เป็นประมาณในการรับพระเคนนี้ นัยนี้ท่านกล่าวไว้ในมหาปัจจุรี

บทว่า กายปฏิพัทธะ มีความว่า ของที่เขาให้ด้วยอุปกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง
มีทัฬหีเป็นต้น เป็นอันชื่อว่า เขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย

คือ ไม่ใช่ถวายเป็นด้วยมือ แต่มีสิ่งอื่น เช่น ทักษะที่ถือ ก็ชื่อว่า เป็นของที่เนื่องด้วยกาย

แม้ในการรับประเคนก็มีนัยอย่างนี้เหมือนกัน ของที่ภิกษุรับด้วยวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งที่เนื่องด้วยร่างกาย มีบาตรและถาดเป็นต้น จัดว่ารับประเคนด้วยของเนื่องด้วยกายเหมือนกัน

บทว่า นิสุสคฺคิเยน มีความว่า ก็ของที่เขายืนถวายเป็นให้พ้นจากกาย และจากของเนื่องด้วยกาย ถวายแก่ภิกษุผู้อยู่ในหัตถบาตร ด้วยกายหรือของเนื่องด้วยกายเป็นอันชื่อว่า เขาถวายด้วยประโยคที่โยนให้ นี่เป็นการพรรณนาตามพระบาลีก่อน

การที่จะถวายแก่ภิกษุ ต้องกระจ่างชัดเจน คือ ด้วยการประเคนให้จริง ๆ ไม่ใช่เพียงการกล่าวด้วยวาจาเท่านั้น ถ้าเป็นการประเคนแล้ว ท่านก็เป็นผู้รับของที่ผู้อื่นถวาย ไม่ใช่เป็นผู้ที่ถือเอาสิ่งของที่บุคคลอื่นไม่ได้ถวาย

เพื่อท่านผู้ฟังจะได้ประเคนอย่างถูกต้อง ขอกล่าวถึงการรับประเคน

ข้อความต่อไปมีว่า

การรับประเคนมีองค์ ๕ อย่าง

การรับประเคนย่อมขึ้นด้วยองค์ ๕ คือ ของพอบุรุษมีกำลังปานกลางยกได้ ๑ หัตถบาตรปรากฏ (เขาอยู่ในเขตของมือ) ๑ การน้อมถวายปรากฏ (เขาน้อมถวาย) ๑ เทวดาก็ตาม มนุษย์ก็ตาม ติรัจฉานก็ตามถวาย (ประเคน) ๑ และภิกษุรับประเคนของนั้นด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย ๑

การรับประเคนย่อมขึ้นด้วยองค์ ๕ ด้วยประการอย่างนี้

ในองค์ ๕ นั้น หัตถบาตรแห่งภิกษุผู้ยืน นั่ง และนอน บัณฑิตพึงทราบโดยนัยดังกล่าวแล้วในปวารณาสิกขาบท

ก็ถ้าบรรดาผู้ให้และผู้รับประเคน ฝ่ายหนึ่งอยู่บนอากาศ ฝ่ายหนึ่งอยู่บนพื้น พึงกำหนดประมาณหัตถบาตร ทางศีรษะของผู้ยืนอยู่บนพื้น และทางริมด้านในแห่งอวัยวะที่ใกล้กว่าของผู้ยืนอยู่บนอากาศ ยกเว้นมือที่เหยียดออก เพื่อให้หรือเพื่อรับเสีย ถ้าแม้ฝ่ายหนึ่งอยู่ในหลุม (บ่อ) อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ริมหลุม หรือฝ่ายหนึ่งอยู่บนต้นไม้

อีกฝ่ายหนึ่งอยู่บนแผ่นดิน ก็พึงกำหนดประมาณหัตถบาธ โดยนัยดังกล่าวแล้วนั้น
แหละ

คงจะเป็นการถวายเป็นเหตุการณ์คับขัน ทำให้ไม่สามารถประเคนโดยความเป็น
ระเบียบเรียบร้อย

ข้อความต่อไปมีว่า

ถ้าเมื่อนกเอางจะงอยปากคาบดอกไม้หรือผลไม้ถวายเป็นหรือข้างเองวงจับ
ดอกไม้หรือผลไม้ถวายเป็นในหัตถบาธเห็นปานนี้ การรับประเคนย่อมขึ้น (ใช้ได้) ก็ถ้า
ภิกษุหนึ่งอยู่บนคอช้างแม่สูง ๗ ศอกคืบ จะรับของที่ข้างนั้นถวายเป็นด้วยวงก็ควร
เหมือนกัน

หายกคนหนึ่งทูลภาชนะข้าวสวยและกับข้าวเป็นอันมากไว้บนศิระษะ มายัง
สำนักของภิกษุ พุทธทั้งหลาย นิมนต์ท่านรับเถิด การน้อมถวายเป็นยังไม่ปรากฏก่อน
เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรรับ แต่ถ้าเขาน้อมลงมาแม้เพียงเล็กน้อย ภิกษุพึงเหยียดแขน
ออกรับภาชนะอันล่าง แม้โดยเอกเทศ ด้วยการรับเพียงเท่านี้ ภาชนะทั้งหมดเป็นอัน
รับประเคนแล้ว ตั้งแต่รับประเคนนั้นไป จะยกลงหรือเลื่อนออก แล้วหยิบเอาของที่ตน
ต้องการ สมควรอยู่ ส่วนในภาชนะเดียวกัน มีกระบุงซึ่งมีข้าวสวยเป็นต้น ไม่มีคำที่
จะพึงกล่าวเลย

ถ. คำว่า ภิกขเว นอกจากแปลว่า ผู้ขอ ยังแปลว่า ผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร
สำหรับหัตถบาธ ที่อาจารย์แปลว่า เขต ไม่ตรงตัว ปาส แปลว่า บ่วง หัตถบาธ คือ
บ่วงของมือ หมายถึง ถวายเป็นของต้องแคบบ่วงของมือ แต่แปลว่า เขต ก็พอถือเอาความ
ได้

สุ. ขอบพระคุณท่านผู้ฟังที่กรุณาให้ความหมายทางพยานะภาษาบาลี

๔๖๙

สำหรับเรื่องการประเคนนี้ ถ้าท่านมีความจำเป็นโดยประการใด ๆ ก็ควรที่จะได้ทราบวิธีของการประเคน

ข้อความต่อไปมีว่า

แม้ทายกผู้หาบภัตตาหารไป ถ้าน้อมหาบลงถวาย สมควรอยู่ ถ้าแม้มีไม้ไผ่ยาว ๓๐ ศอก ที่ปลายข้างหนึ่งผูกหม้อน้ำอ้อยแขวนไว้ ที่ปลายข้างหนึ่งผูกหม้อเนยใสแขวนไว้ ถ้าภิกษุรับประเคนลำไม้ไผ่นั้น เป็นอันรับประเคนของทั้งหมดเหมือนกัน

ถ้าทายกกล่าวว่า นิมนต์ท่านรับน้ำอ้อยสดซึ่งกำลังไหลออกจากรางหีบอ้อย การน้อมเข้ามาถวายยังไม่ปรากฏ เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรรับ แต่ถ้าเขาเอากากทิ้งแล้วเอามือชักขึ้นถวาย ควรอยู่

บาตรมากใบเขาวางไว้บนเตียงก็ดี บนตั่งก็ดี บนเสื่อลำแพนก็ดี บนรางไม้ก็ดี บนแผ่นกระดานก็ดี ทายก (ผู้ให้) อยู่ในหัตถบาตรแห่งภิกษุผู้อยู่ในที่ใด ของที่เขาให้ในบาตรเหล่านั้น อันภิกษุผู้อยู่ในที่นั้น แม้เขานิ้วแตะเตียงเป็นต้น ด้วยความหมายว่า รับประเคน จะยืนอยู่ก็ตาม นั่งอยู่ก็ตาม นอนอยู่ก็ตาม เป็นอันรับประเคนแล้วทั้งหมด

ถ้าแม้ภิกษุขึ้นนั่งเตียงเป็นต้น ด้วยหมายใจว่า เราจักรับประเคน ก็ควรเหมือนกัน

ก็ถ้าแม้เขาวางบาตรทั้งหลายไว้บนแผ่นดิน เอากระพุ่มกับกระพุ่มจดกัน ของที่เขาถวายในบาตรใบที่ภิกษุนั่งเอานิ้วมือหรือเข็มแตะไว้เท่านั้น เป็นอันรับประเคนแล้ว

ท่านกล่าวไว้ในที่บางแห่งว่า การรับประเคนในบาตรที่เขาตั้งไว้บนเสื่อลำแพน ผืนใหญ่ และเครื่องลาดหลังข้างเป็นต้น ย่อมไม่ขึ้น

คำนั้นพึงทราบว่า ท่านกล่าวหมายเอาการล่วงเลยหัตถบาตรไป แต่เมื่อมีหัตถบาตรในที่ใดที่หนึ่งก็ควร นอกจากของซึ่งเกิดอยู่กับที่นั้น

ก็การรับประเคนบนใบปทุม (ใบบัว) หรือบนใบทองกวาวเป็นต้น ซึ่งเกิดอยู่กับที่นั้นย่อมไม่ควร เพราะใบปทุมเป็นต้นนั้น ไม่ถึงการนับว่าของเนื่องด้วยกาย เหมือนอย่างว่าในของเกิดกับที่นั้น การรับประเคนไม่ขึ้น ฉนใด ในเตียงที่ตั้งตั้งไว้ที่ตอเป็นต้น ในแผ่นกระดาน หรือในหินที่เป็นอสัณฐานหริมะ การรับประเคนก็ไม่ขึ้นเหมือนกัน ฉนั้น

จริงอยู่ เตียงที่ตั้งตั้งไว้ที่ตอเป็นต้นนั้น เป็นของควรสงเคราะห์เข้ากับของที่เกิดอยู่กับที่นั้น

บางท่านอาจจะสงสัยว่า ทำไมพระวินัยช่างละเอียดไปหมดทุกอย่างเลย ก็เพราะเหตุว่ากิเลสมีมาก ฉนั้นการขัดเกลาจึงต้องละเอียด โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่มีศรัทธาถึงกับละอาคารบ้านเรือนมาสู่เพศของบรรพชิต ว่าจะต้องอาศัยกายอย่างไร วาจาอย่างไร ที่จะเป็นการเกื้อกูลในการที่จะขัดเกลา ละคลาย เพื่อที่จะให้ถึงการดับกิเลสให้ได้จริง ๆ

ข้อความต่อไปมีว่า

เมื่อชาวบ้านวางข้าวยาคุ หรือแกวไว้ข้างหน้าแล้วคน หยดแกวกระเซ็นขึ้นจากภาชนะตกลงในบาตร ภิกษุพึงรับประเคนบาตรใหม่

ถือว่าไม่ได้ประเคน เพียงแต่ตกลงไปเท่านั้น

เมื่อพวกเขาเอากะบวยตักมาถวาย หยาดสุปะเป็นต้น หยดออกจากกะบวยตกลงไปในบาตรก่อน เป็นอันตกลงไปด้วยดี ไม่มีโทษ เพราะเขาน้อมเข้ามาถวาย

ถ้าตักถวายได้ แต่ถ้าข้าวก็ดี หรือยาคุก็ดีที่เขาคนแล้วกระเซ็นจากภาชนะลงในบาตร ซึ่งอาจจะมากก็ได้ ถือว่ายังไม่ได้ประเคน ต้องละความยินดี ความหวัง ความพอใจ และทำให้ถูกต้อง โดยต้องประเคนใหม่

ข้อความต่อไปมีว่า

ภิกษุผู้นั่งถือบาตรหลบอยู่ที่หอดฉน เธอไม่รู้ว่า เขากำลังนำโภชนะมาเลย เขาถวายอยู่ก็ไม่วู้ โภชนะจัดว่า ยังไม่ได้รับประเคน

แต่ถ้าเธอเป็นผู้นั่งใส่ใจไว้ (แต่ต้น) ควรอยู่ ถ้าแม้เธอวางมือจากเชิงบาตร แล้วเอาเท้าหนีไปม้อยหลับไป สมควรเหมือนกัน แต่เมื่อเธอเอาเท้าเหยียบเชิงบาตร ได้รับความประเคน ถึงจะตื่นอยู่ ก็เป็นการรับประเคนโดยไม่เอื้อเฟื้อ เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรทำ

นี่เป็นชีวิตจริง ๆ ที่เกิดขึ้น ถ้าไม่เกิดขึ้น พระผู้มีพระภาคจะไม่ทรงบัญญัติเป็นพระวินัย

ข้อความต่อไปมีว่า

ในการหยิบเอาของตกฉันนั้น มีพระสูตรเป็นเครื่องสาธกดังต่อไปนี้ว่า
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุหยิบเอาของตกที่เขา กำลังถวายนั่นเองได้

กำลังถวายนั่น ของตกลงไป ภิกษุหยิบขึ้นนั่นเองได้

ข้อนี้เป็นเพราะเหตุไร

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะของนั้นพวกทายกเขาสละถวายนั่นแล้ว ก็แลพระสูตรนี้มีอรรถควรอธิบาย เพราะฉะนั้น ในพระสูตรนี้พึงทราบอธิบายอย่างนี้

ของใดที่เขา กำลังถวายนั่น พลัดหลุดจากมือของผู้ถวายนั่น ตกลงไปบนพื้นที่สะอาดหรือบนใบบัว ผ้า เสื่อลำแพน เป็นต้น ของนั้นจะหยิบขึ้นมานั่นเองก็ควร แต่ของใดตกลงไปบนพื้นที่มีฝุ่นละออง ของนั้นพึงเช็ด หรือล้างฝุ่นละอองออกแล้ว หรือรับประทานแล้วฉันเถิด

ถ้าของกลิ้งไปยังสำนักของภิกษุอื่น แม้ภิกษุเจ้าของ ๆ นั้นจะให้นำคืนมาก็ควร ถ้าเธอกล่าวกะภิกษุนั้นว่า นิมนต์ท่านนั้นแหละฉันเถิด แม้ภิกษุนั้นจะฉันก็ควร แต่ภิกษุนั้นอันภิกษุเจ้าของสิ่งของไม่ได้สั่ง ไม่ควรรับ

นี่เป็นมารยาทสากล เป็นมารยาททั่วไป แม้สำหรับฆราวาส เพราะถ้าของ ๆ คนอื่นกลิ้งมาอยู่ที่อยู่ของเรา เราก็ต้องคืนให้ แต่ถ้าเขาอนุญาตให้ จึงสมควรที่จะรับ แต่ถ้าเขาไม่อนุญาต ก็ไม่ควรที่จะรับ

เป็นเรื่องการของขัดเกลา ซึ่งสมควรเมื่อทราบแล้ว ก็สมควรที่จะประพฤติปฏิบัติตาม

ข้อความต่อไปมีว่า

ใน **กฺุณที** กล่าวว่า (กฺุณที เป็นชื่อคัมภีร์อรรถกถาในครั้งอดีต) แม้จะไม่ได้รับคำสั่ง จะรับด้วยตั้งใจว่า จักถวายภิกษุเจ้าของสิ่งของนอกนี้ ก็ควร

ถามว่า ก็เพราะเหตุไร ของนั้นจึงไม่ควรที่ภิกษุนอกนี้จะรับ

แก้ว่า เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรงอนุญาตไว้

จริงอยู่ พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อตรัสว่า เราอนุญาตให้ภิกษุหิยาของฉันทเองได้ดังนี้ ก็ทรงอนุญาตแก่ภิกษุผู้ซึ่งเขากำลังถวายของที่พลัดตกไปนั้นเท่านั้น ให้หิยาเอาของนั้น แม้ไม่ได้รับประเคนฉันได้ แต่ด้วยคำว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะของนั้นพวกทนายกสละให้แล้ว จึงเป็นอันทรงแสดงความไม่เป็นของคนอื่นในพระดำรัสนี้ เพราะฉะนั้น ภิกษุอื่นหิยาฉันทเองจึงไม่ควร แต่สมควร เพราะการสั่งของภิกษุผู้เป็นเจ้าของแห่งสิ่งของนั้น

นัยว่า นี่เป็นอธิบายในคำว่า อนุชานามิ ภิกฺขเว เป็นต้นนี้

ถ. พระสูตรหนึ่งที่ท่านอาจารย์บรรยายถึงขณิการะหว่างหม้อกับโชติปาโลมานพ ท่านเป็นสหายนกัน และขณิการะหว่างหม้อเป็นพุทธอุปัฏฐากของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า มีผู้สงสัยว่า ทำไมขณิการะหว่างหม้อทำอาหารเสร็จ แบ่งอาหารและปูอาสนะไว้เรียบร้อยแล้ว พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่ากัสสปะมาถึงก็ฉันเลย ไม่ต้องมีการประเคน ทำไมพระพุทธเจ้าทรงกระทำแบบนี้ จะสมควรหรือ แต่ทำไมภิกษุกระทำอย่างนี้ไม่ได้

ผมก็แก้ว่า พระพุทธเจ้าท่านเป็นเจ้าของพระวินัย ทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านทำภิกษุจะทำตามก็ไม่ถูก คำแก้ของผมไม่ทราบว่าจะผิดหรือถูก

สุ. คำตอบนั้นก็ถูก โดยเฉพาะพระผู้มีพระภาคผู้หมดจดจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ฉะนั้น พระองค์จะกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ผิดเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ การกระทำของพระองค์ทั้งหมดเป็นไปตามเหตุผลที่สมควรทุกประการ

และสำหรับฆฎิการะช่างหม้อ ท่านเตรียมอาหารไว้และให้มารดาบิดาผู้ตาบอด ตั้งถวายพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ เมื่อท่านทั้งสอง คือ มารดา บิดาเป็นผู้ตาบอด จะให้ท่านจัดอย่างไร ฉะนั้น เมื่อตั้งถวายแล้ว พระอรหันต- สัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะก็หิบบัณฑิตเอง คนที่ตาบอดทำอะไรก็ได้ ลำบาก มาก และการกระทำของพระผู้มีพระภาคนั้น ก็ยังความปลาบปลื้มใจมาให้ทั้งมารดา บิดาและฆฎิการะช่างหม้อเป็นอย่างมากทีเดียว

ผู้ฟัง เรื่องของธรรมนั้น พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ตรัสเหมือนกันหมด แต่ พระวินัยนั้น แล้วแต่พระองค์ไหนจะบัญญัติอย่างไร ผมคิดเองอย่างนั้น แต่แต่ละพระองค์ จะทรงบัญญัติวินัยขึ้นเพื่อภิกษุ แล้วแต่เหตุที่เกิดขึ้น พระวินัยนั้นไม่เหมือนพระธรรม อย่างอริยสัจ ๔ พระพุทธเจ้าพระองค์ไหนก็ตรัสอย่างนี้ แต่พระวินัยไม่ใช่อย่างนั้น เหมือนอย่างกฎหมายของเรานี้ แล้วแต่สมัยรัฐบาลไหนจะเอาอย่างไร

ถ. ที่ท่านตั้งหลักไว้ว่า ผู้ที่เป็นภิกษุที่จะรับประเคนต้องอยู่ในหัตถบาส ท่านผู้ฟังท่านหนึ่งท่านก็ได้ให้ความหมายของหัตถบาสว่า คือระหว่างผู้รับกับผู้ให้ยื่น มือถึงกันได้ ผมเข้าใจว่าอย่างนั้น แต่ท่านอรรถกถาจารย์ท่านอธิบายขยายความไปถึง ว่า เอาไม้ตอยาวออกไป ๓๐ ศอก อย่างนี้จะเป็นหัตถบาสหรือเปล่า นี่ประการหนึ่ง

อีกเรื่องหนึ่งที่ว่า โยนให้ โยนให้ใส่หัตถบาสหรือเปล่า ทำให้ผมกลุ้มใจ ขยายความไปจนอะไร ๆ ก็ไม่รู้ จะบอกว่าอย่างนี้เป็นข้อยกเว้น ก็ว่ากันไป และที่ว่า ไม้ยาว ๓๐ ศอก แต่ตรงปลายนั้นเป็นไม้ต่างหากไม่ใช่มือ หัตถบาสต้องมีมือต่อมือ เอื้อมถึงกัน ผมเข้าใจว่าอย่างนี้ หัตถบาสควรจะเป็นอย่างนั้น คือ ระหว่างมือต่อมือ เอื้อมถึงกันได้ ก็อยู่ในหัตถบาส จะทำอย่างไรกันดีครับ อาจารย์

สุ. ขยายเพื่อประโยชน์ หรือเพื่อเสียประโยชน์ ถ้าไม่ขยายแล้วจะถวาย อย่างไร

ผู้ฟัง กระผมขอเพิ่มเติมอีกนิด พระจะไปหิบบัณฑิตคนอื่นโดยเขาจะให้หรือไม่ให้ ก็ไม่สมควร แต่ต้องปรากฏชัดเจนว่า เขาให้ ซึ่งวิธีให้จะเป็นอย่างไร ก็แล้วแต่ กาลเทศะ ที่ว่าโยนให้ไม่สมควร แต่ถ้าคนหนึ่งอยู่ข้างบน อีกคนอยู่ข้างล่าง ไม่มี

เครื่องบินจะไปส่งอาหาร พระบนโน้นก็จะอดตาย จะทำอย่างไร หัตถบาทหลักทั่ว ๆ ไป มีข้อยกเว้นอย่างนี้ แต่หลักสำคัญ คือ ถ้าพระไปหยิบเอง เกรงว่าจะเป็น อทินนาทาน ประเด็นอยู่ตรงนี้

ส. ขอยกเว้นก็มีอยู่แล้ว ที่ว่า การรับประเคนยอมขึ้นอยู่กับองค์ ๕ คือ ของพอบุรุษมีกำลังปานกลางยกได้ ๑ หัตถบาทปรากฏ เขาอยู่ในหัตถบาท ๑ การน้อมถวายปรากฏ คือ เขาน้อมถวาย ๑ เทวดาก็ตาม มนุษย์ก็ตาม เดรัจฉานก็ตาม ถวาย คือ ประเคน ๑ และภิกษุรับประเคนของนั้นด้วยกาย หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย ๑ การรับประเคนยอมขึ้นอยู่ด้วยองค์ ๕ ด้วยประการอย่างนี้

ก็ถ้าบรรดาผู้ให้และผู้รับประเคน ฝ่ายหนึ่งอยู่บนอากาศ ฝ่ายหนึ่งอยู่บนพื้น พึงกำหนดประมาณหัตถบาท ทางศีรษะของผู้ยืนอยู่บนพื้น และทางริมด้านในแห่งอวัยวะที่ใกล้กว่าของผู้ยืนอยู่บนอากาศ ยกเว้นมือที่เหยียดออก เพื่อให้หรือเพื่อรับเสีย ถ้าแม้ฝ่ายหนึ่งอยู่ในหลุม (บ่อ) อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ริมหลุม หรือฝ่ายหนึ่งอยู่บนต้นไม้ อีกฝ่ายหนึ่งอยู่บนแผ่นดิน ก็พึงกำหนดประมาณหัตถบาท โดยนัยดังกล่าวแล้วนั้นแหละ

คือ ยังมีหัตถบาท แต่ยกเว้นให้สำหรับผู้ที่อยู่ในอากาศ กับผู้ที่อยู่บนพื้น ก็ยังสามารถที่จะน้อมถวายได้ เป็นการแสดงความเหมาะสมในการที่จะประเคน ในการที่จะถวายได้ โดยไม่ต้องมีปัญหาในภายหลัง ถ้าไม่อย่างนั้นก็ต้องมีปัญหาอีกว่าจะถวายกันอย่างไร

สำหรับความละเอียด จะศึกษาได้จาก **ทุติยสมันตปาสาทิกาแปล** ซึ่งเป็น อรรถกถาพระวินัย

ที่ยกตัวอย่างก็เป็นเพียงบางประการ เพื่อให้ท่านผู้ฟังได้เห็นเรื่องของการดับกิเลสว่า เป็นเรื่องที่ละเอียดมากจริง ๆ และเป็นเรื่องที่เป็นปกติในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องที่ดีจะต้องระลึกถึงสภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งการที่จะขัดเกลากิเลส ก็ต้องให้ละเอียดยิ่งขึ้นตามเพศของบุคคลที่จะขัดเกลากิเลสด้วย

ถ้ามีศรัทธาที่จะขัดเกลากิเลสในเพศของบรรพชิต ก็จะกระทำเหมือนอย่าง
สมรवासไม่ได้ คือ เพียงแต่เขากล่าวอนุญาตให้ ก็จะไม่รับไม่ได้ ต้องเป็นการสละให้ด้วย
การประเคน จึงเป็นการถวายวัตถุปัจจัยจริง ๆ

๔๗๐

ถ. เรื่องของฆฎิการะช่างหม้อ ดูเหมือนว่า เจ้าของบ้านเป็นสหายกันมา ตั้งแต่เป็นฆราวาส เมื่อเป็นพระพุทธรเจ้าแล้วยังสนิทสนมกัน วันหนึ่งหลังคาวัดรั้ว พระผู้มีพระภาคเลยให้คนมารื้อแปกที่บ้านเพื่อนไปเฉย ๆ พอเพื่อนกลับมา ก็บอกว่า ท่านเอาไปก็ดีแล้ว นี่ก็น่าคิด แต่พระพุทธรเจ้าท่านทำอะไรนั้น เป็นปาปวิมุตติ คือ พ้นบาป เหมือนอย่างที่เราเจ้าปเสนทิโกศลรับสั่งว่า ห้ามไม่ให้พระทำปาฏิหาริย์ แต่ พระองค์ทรงทำเสียเอง แต่พระพุทธรเจ้าท่านก็ตรัสว่า พระองค์ปลุกมะม่วงไว้ในสวน และห้ามไม่ให้คนกิน นั่นรวมถึงฉันด้วยหรือ พระพุทธรเจ้าท่านตรัสอย่างนั้น มะม่วงเรา ห้ามใครกิน แต่เรากินของเราได้ ฉันใด ก็ฉันนั้น เรื่องการประเคนก็คงไม่มีปัญหาอะไร พระผู้มีพระภาคท่านทำได้ และที่พระมาเอาแปกไปมุงหลังคาวัด เอาไปเลย เจ้าของ บ้านก็ยังไม่ทันรู้ ท่านก็ทำได้ เจ้าของบ้านกลับมาไม่รู้เข้า กลับอนุโมทนาว่าดีแล้ว ก็ไม่ ผิดอะไร

ฐ. ก็เป็นเรื่องของฆฎิการะช่างหม้อ ซึ่งคุณธรรมของท่านเป็นถึง พระอนาคามีบุคคล และพระผู้มีพระภาคทรงทราบว่ การที่พระองค์ทรงทรงถือวิสาสะ กระทำอย่างนั้น จะเป็นเหตุให้ฆฎิการะช่างหม้อ ทั้งมารดาและบิดาปลาบปลื้มโสมนัส อย่างยิ่ง ไม่ใช่เป็นเหตุให้เขาเสียใจ เสียตาย โศกเศร้า ในการที่ทรงถือเอาอย่างนั้น เพราะเหตุว่าของ ๆ พระอนาคามีบุคคลเสมอกันกับของสงฆ์ ถ้าเพื่อสงฆ์แล้วไม่ขัดข้อง เลย

ด. มีผู้สงสัยว่า เมื่อนำเอาหญ้าของฆฎิการะช่างหม้อไปมุงกุฏิของพระผู้มี- พระภาคแล้ว บ้านของช่างหม้อนี้ก็มีอากาศเป็นหลังคา ฝนตกก็ไม่รั้ว แต่ทำไมกุฏิของ พระผู้มีพระภาคถ้าไม่มุงแล้วจึงรั้ว

ผมก็เลยแก้ว่า ก็หว่านในกฎของพระผู้มีพระภาคนั้นยังไม่มีเหตุ สร้างขึ้นตามธรรมดา เมื่อนำหว่านลงหลังคาของนายช่างหม้อไปให้พระผู้มีพระภาคแล้ว ก็เป็นกุศลของนายช่างหม้อ ซึ่งเหตุนี้แหละทำให้ฝนตกไม่รู้ตัว ไม่รู้จะถูกผิดอย่างไร

ส. เป็นเรื่องของท่านผู้ฟังที่ช่างคิด ช่างพิจารณา ประกอบด้วยความพยายามใคร่ครวญหาเหตุผล ซึ่งก็ควรแก่การอนุโมทนา

แต่ว่ามีหลายสิ่งหลายประการเหลือเกินซึ่งเกินวิสัยที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะรู้ได้ โดยต้องแท้และถ่องแท้ โดยเฉพาะในเรื่องอินทรีย์ข้อหนึ่งในสี่ข้อ คือ เรื่องของกรรมและวิบาก ซึ่งเรื่องของกรรมและวิบากก็ย่อมปรากฏตามควรแก่ปัจจัยนั้น ๆ ถ้าผู้ที่ไม่ใช่เป็นผู้ที่รู้แจ้ง รู้จริงอย่างถ่องแท้ในเรื่องของกรรมและวิบากแล้ว ก็ยากที่จะแสดงได้ แต่สำหรับเรื่องของขมุกการะช่างหม้อ พระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงให้เห็นว่า ด้วยกำลังของกุศลที่ประกอบด้วยความปิติโสมนัสของเขา เป็นปัจจัยที่ทำให้ฝนตกไม่รู้ตัว

ถ. เรื่องของพุทธปาฏิหาริย์และบารมี ผมมีเรื่อง ๆ หนึ่ง คือ พระมหาเถระรูปหนึ่งท่านไปเจอตาแก่คนหนึ่งนั่งอยู่ ท่านก็ถามว่า โยมไปไหนมา ตาแก่ก็ตอบว่า ไปไหว้พระพุทธรูปที่สระบุรี พระมหาเถระก็ถามว่า โยมเชื่อใหม่ว่า พระพุทธเจ้าท่านเสด็จมาเหยียบไว้จริง ๆ ตาแก่ก็ถามกลับว่า ท่านเชื่อใหม่ว่าพระพุทธรูปเจ้าเหาะได้ พระมหาเถระตอบว่า เชื่อ ตาแก่ก็กล่าวว่า ปัญหาว่าไปเหยียบไว้ที่ไหนก็ไม่ต้องพูดถึง

ส. ขอขอบพระคุณท่านผู้ฟัง

ขออ่านจดหมายของพระคุณเจ้ารูปหนึ่ง จากวัดร้าง ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ลงวันที่ ๒๔ ก.ย พ.ศ ๒๕๑๗ ซึ่งข้อความในจดหมายของพระคุณเจ้าฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์กับท่านผู้ฟังบ้าง

เจริญพรมายังอาจารย์ที่นับถือ

อาตมาได้รับฟังคำบรรยายวิปัสสนาอันเป็นแนวทาง ทางวิญญูกระจายเสียง รู้สึกว่าได้รับความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ในเรื่องของพระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม ที่ท่านอาจารย์ท่านได้มีเมตตาจิตกรุณาเผยแพร่ธรรมวินัยอันเป็นคำสั่ง และคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ผู้ที่ได้ตั้งใจสดับ ให้เกิดความศรัทธา

เลื่อมใสในพระรัตนตรัย สำหรับรายการของท่านอาจารย์สุจินต์นั้น ท่านบรรยายในเรื่องของวิปัสสนา เพื่อให้ผู้ที่ตั้งใจฟังได้เกิดปัญญาในการปฏิบัติธรรมในขั้นสูง คือให้เกิดปัญญาในทางพระอภิธรรม อันเป็นข้อปฏิบัติในทางศีล สมาธิ ปัญญา เปรียบประดุจท่านส่องไฟให้ผู้มีตาได้แลเห็นสิ่งที่อยู่ในที่มืด ให้แลเห็นได้ ซึ่งไม่เหมือนกับท่านอาจารย์ในสำนักอื่น

ท่านอาจารย์ตามสำนักต่าง ๆ โดยมากมักจะประกอบด้วยพิธีรีตอง โดยท่านสอนไปตามอุบายหรือเรียกว่าตามนโยบายของท่าน คือ จะต้องให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้เหมือน ๆ กัน ก็เลยกลายเป็นลัทธิเอาอย่าง กลายเป็นเถรสองบาทตร เป็นอาจารย์วาทเชื้ออาจารย์ไปโดยมงาย หาได้เกิดสติสัมปชัญญะตรงตามพระธรรมของพระพุทธเจ้าเลย จึงกลายเป็นเกิดทิฏฐิมานะขึ้นมากภายในจิต เหมือนอย่างอาตมา เมื่อฟังอาจารย์บรรยายธรรมครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ก็ไม่เกิดศรัทธา ครั้นฟังบ่อย ๆ จึงรู้เรื่องว่าตนเป็นคนพาล คนเขลา เป็นคนมิถิชาจิต และประกอบไปด้วยอหังการ มมังการ

เมื่อฟังอาจารย์พูดบ่อย ๆ เข้า ก็คลายกิเลสลงไปได้บ้างในขณะที่ฟัง ครั้นหยุดฟัง กิเลสก็เข้าหมักดองในสันดานอีกต่อไป ถ้าขณะใดสติระลึกได้ในคำสอนของท่านอาจารย์สุจินต์ จิตก็จะเป็นกุศล ขณะใดหลงลืมขาดสติสัมปชัญญะ อกุศลก็ครอบงำรำไป จิตก็จะเป็นอกุศล จริงอย่างอาจารย์บรรยาย นี่เป็นความจริงของชีวิตอาตมา ๕๗ ปีที่ผ่านมาแล้ว ก็เห็นแต่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แต่มันมิได้เห็นสิ่งเฉพาะหน้า คือขาดทั้งสติและสัมปชัญญะ เพราะเหตุว่า มีอวิชชา ตัณหา อุปาทาน และกรรมเป็นเจ้าเรือน ครองอยู่ในจิต

ที่อาตมาพูดได้อย่างนี้ เพราะอาศัยตำรา แต่ก็ เป็นความจริงในชีวิตที่เป็นอยู่ เป็นพระอยู่ทุกวันนี้ เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตายอยู่แทบทุกวัน แทนที่จะนึกว่า ตัวเองก็จะเป็นเช่นนั้นแล้วนึกสังเวช ก็เปล่า กลับมีความพอใจ เหมือนสัปเหร่อที่คอยจะหาผลประโยชน์จากคนตาย ฉะนั้น เห็นว่าคนเราที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ ส่วนมากมักจะเห็นแต่ประโยชน์ของตน คือ มีใจอยากแต่จะได้ถ่ายเดียว ส่วนใหญ่ไม่มีใครอยากจะเสียสละอย่างแท้จริงเลย โดยมากอยากจะเสียให้น้อย คิดเอาให้มากกว่านั้น

อาตมาเป็นคนรู้น้อย เรียนก็น้อย การเขียนหนังสือก็พออ่านออก และมีการตก
หล่น ผิดพลาดอยู่มาก วรคตอนไม่ถูกต้อง หวังว่าท่านอาจารย์คงจะอภัย

สุดท้ายขออานุภาพคุณพระรัตนตรัย จงเป็นพลวปัจจัยให้ท่านอาจารย์
ประกอบด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติทุกประการเทอญ

ส. ขอกราบนมัสการในเมตตาจิตของพระคุณเจ้า ไม่ทราบว่ ท่านผู้ฟังมี
ความคิดเห็นประการใดบ้างไหมในเรื่องนี้

มีจดหมายของท่านผู้ฟังอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งจะขอลำถึงข้อความบางตอน ท่าน
เขียนมาจากบ้านเลขที่ ๓๘๑ สุดตรอกวัดโมฬีโลกยาราม ต.วัดอรุณ เขตธนบุรี
อัมรินทร์ อำเภอบางกอกใหญ่ กทม. ๖ ลงวันที่ ๓ ต.ค. พ.ศ. ๒๕๑๗

เรียน อาจารย์ที่เคารพนับถืออย่างสูง

จดหมายของผมลงวันที่ ๑๘ ก.ย. ๑๗ หวังว่าอาจารย์ได้รับแล้ว จดหมายฉบับ
นี้ผมเขียนมาคุยกับอาจารย์เป็นการส่วนตัว เพื่อสนับสนุนการบรรยายของอาจารย์เช่น
เคย ฉบับก่อนนั้นผมกล่าวว่า สำนักปฏิบัติจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องมี สำหรับผู้ที่ไม่เคยรู้
เรื่องรูปเรื่องนามมาก่อนเลยนั้น เมื่อวันเวลาล่วงเลยไปจนถึงบัดนี้ ผมกลับมีความเห็น
ว่ เป็นคำพูดที่ไม่ตรงต่อสภาพความเป็นจริงนัก กล่าวคือ ปกติถ้าคนเรามีสติเสีย
อย่าง ไม่หลงลืมปล่อยให้สติขาดลอยเรื่อยเปื่อย ด้วยเหตุเพราะธรรมดีบ้าง เลวบ้าง
กลาง ๆ บ้างที่มากกระทบสัมผัสแล้ว เลยเป็นไปด้วยกุศลบ้าง อกุศลบ้าง หรืออัปยา-
กตธรรมบ้างแล้วไ้รู้ ย่อมมีสติ เจริญสติ ระลึกรู้สภาพและในลักษณะของธรรมได้ทุก
ชนิดที่เกิดดับ เกิดดับ มากมายเหลือที่จะคณานับได้ ด้วยความรู้สึทของตนเองตาม
ความเป็นจริง ดังที่อาจารย์บรรยายทุกประการ

ฉะนั้น ปัญหาเรื่องสำนักปฏิบัติ ถ้าพูดตรง ๆ พูดชัด และตัดสินใจให้สั้นเข้า
โดยง่าย ผมขอแก้ว่า ไม่ต้องมี เพราะไม่จำเป็น เหตุผลเพราะอะไรจึงไม่จำเป็นต้องมี
สำนักปฏิบัติ คำตอบคือ ถึงแม้ไม่มีสำนักปฏิบัติเลยจนสำนักเดียว สติก็มีโอกาสเกิด
ได้อยู่แล้ว แม้บางครั้งบางคราวตามสภาพความเป็นจริงในชีวิต อันเป็นปกติอย่าง

ธรรมดาที่ผ่านมาจนขณะนี้ และในโอกาสต่อไป ความรู้สึกของตนเองมันบอก
ธรรมชาติมันเป็นจริงอย่างนั้น

สำหรับข้อความตอนอื่นขอเว้น เพราะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับสำนักปฏิบัติที่มีชื่อ
ว่าเป็นสำนักใด

ท่านผู้ฟังมีความคิดเห็นอะไรบ้างไหมในเรื่องนี้

ผู้ฟัง ผมขออนุโมทนาท่านเจ้าของจดหมายฉบับหลัง ตามความเห็นของผม
ผู้ที่เข้าใจธรรมอย่างผิด ๆ และมีโอกาสเข้าใจถูกนี้ พันคนจะหาสักหนึ่งคนก็ยังหาได้
ยาก เพราะความรู้ซึ่งผิด ๆ ของเขาจะมาปิดความรู้ที่ถูกต้อง

ตามที่ผมประสบมา ผมก็รู้ว่า คนนี้มีความรู้ผิด ข้อปฏิบัติของเขาก็ผิด ผม
พยายามจะอธิบายเพื่อให้เขาเข้าใจถูก ที่เราอธิบายไปนี้ ถ้าเขาเห็นว่า สงเคราะห์กับ
ของเขาได้ เขาก็รับรองว่า สิ่งนี้ใช่ แต่ถ้าเราพูดบางอย่างที่ไม่เหมือนกับของเขา เขาจะ
ไม่ตั้งใจฟังเลย มีหน้าซำ ยังเอาความรู้ของเขาแสดงออกมา พูดออกมา ทำให้เวลา
เราพูดอะไร เขาไม่รู้เรื่องเลยแม้แต่ชนิดเดียว เอาอะไรที่เขาไม่รู้ผิด ๆ นั้นมาแย้งพูด เราพูด
อะไร ๆ เขาไม่เอาใส่หูเลยสักคำเดียว ผมถือว่า ลักษณะนี้เป็นการปิดกั้น เป็นผู้ฟังที่
ไม่ดี เป็นผู้ที่ไม่ได้ตั้งใจฟังในเหตุ ในผล

เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังก็เคยเห็นความจำเป็นในเรื่องห้องปฏิบัติ แต่ตอนหลัง
กลับเห็นว่า ห้องปฏิบัติธรรมนี้ไม่จำเป็น ก็หมายความว่า ท่านเจ้าของจดหมายฉบับนี้
มีการฟังและเข้าใจข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง ผมจึงขออนุโมทนาในที่นี้ด้วย

ส. ใน **อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต อุโปสถวรรคที่ ๕ สังขิตตสูตร**
ข้อ ๑๓๑ มีข้อความกล่าวถึง **อุโปสถประกอบด้วยองค์ ๘ ข้อที่ ๓** ความว่า

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ตระหนักชัดดังนี้ว่า พระอรหันต์ทั้งหลายละ
อพรหมจรรย์ ประพฤติพรหมจรรย์ ประพฤติห่างไกล เว้นจากเมถุนอันเป็นธรรมของ
ชาวบ้านตลอดชีวิต ในวันนี้ แม้เราก็ละอพรหมจรรย์ ประพฤติพรหมจรรย์ ประพฤติ
ห่างไกล เว้นจากเมถุนอันเป็นธรรมของชาวบ้านอยู่ ตลอดคืนและวันนี้ เราชื่อว่า

กระทำตามพระอรหันต์ทั้งหลายแม้ด้วยองค์นี้ และอุบาสกชื่อว่าจักเป็นอันเราเข้าอยู่แล้ว อุบาสกประกอบด้วยองค์ที่ ๓ นี้ ๆ

การที่จะปฏิบัติขัดเกลากิเลส แล้วแต่อัธยาศัยของบุคคล แล้วแต่ว่าเป็นเพศของบรรพชิตหรือฆราวาส ถ้าเป็นบรรพชิต ก็มีเจตนาที่จะขัดเกลากิเลสด้วยข้อปฏิบัติที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้แล้ว คือ การรักษาพรหมจรรย์ของภิกษุต้องเป็นไปโดยตลอด แต่สำหรับการสะสมอัธยาศัยของบุคคลนั้น ก็ย่อมมีต่าง ๆ กัน

เพราะฉะนั้น สำหรับผู้ที่เป็นฆราวาส ก็มีการสะสมมาต่าง ๆ กัน บางท่านก็เป็นผู้ที่ประพฤติพรหมจรรย์ ละอพรหมจรรย์เป็นนิจ สำหรับท่านที่ไม่สามารถจะกระทำได้ ก็ควรที่จะได้สะสมการประพฤติพรหมจรรย์ ละอพรหมจรรย์ เพื่อเป็นอุปนิสัยปัจจัยในการที่จะดับกิเลสเป็นสมุจเฉท

จะเห็นได้ว่า การติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะนั้น ยังมีอยู่มากหรือน้อยนั้น ก็แล้วแต่ชีวิตในแต่ละภพ แต่ละชาติ แล้วแต่เหตุการณ์ แล้วแต่สิ่งแวดล้อม ซึ่งท่านผู้ฟังก็ไม่ควรที่จะประมาท เพราะว่าชีวิตของพระอริยเจ้าก่อนที่จะได้รู้แจ้งอริยสัจธรรม ท่านเหล่านั้น ทั้ง ๆ ที่ได้บำเพ็ญบารมีมามาก แต่ตราบไถที่กิเลสยังไม่ดับเป็นสมุจเฉท แม้ชีวิตของพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนจะได้ตรัสรู้ก็ยังมีอาการครองเรือน หรือแม้ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ท่านวิสาขามหาอุบาสิกา ท่านปฏาจาราภิกษุณี แต่ละท่านเป็นชีวิตจริง ๆ ทั้งนั้น ซึ่งกว่าที่จะดับกิเลสของแต่ละท่านได้ ท่านเหล่านั้นก็ต้องเป็นผู้ที่ระลึกถึงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นกับท่านตรงตามความเป็นจริง ปัญญาที่ได้สะสมอบรมมาแล้ว จึงสามารถละคลายการเห็นผิดที่เคยยึดถือสภาพธรรมนั้นว่าเป็นตัวตน สัตว์ บุคคลได้

ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระผู้มีพระภาค ต้องยอมรับสภาพธรรมที่ท่านได้สะสมมา พร้อมกันนั้นก็ควรที่จะได้ศึกษาในเหตุและในผลของสภาพธรรมนั้น ๆ โดยละเอียดด้วยว่า สภาพธรรมนั้น ๆ เกิดขึ้นได้เพราะเหตุใด

ใน **อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ทุติยปัณณาสก์ อุบาสกวรรคที่ ๕ อุปาลีสสูตร** มีข้อความว่า

ครั้งนั้นแล ท่านพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ถวายบังคม
แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ปรารถนาเพื่อช่องเสพเสนาสนะ คือ ป่าและ
ราวป่าอันสงบ

